

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра фінансів

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

**Ефективність державних видатків як інструмент результативності
бюджетної системи**

**Студента 2 курсу, 2-м групи,
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Державні фінанси»**

**Безzubенка
Андрія
Сергійовича**

**Науковий керівник
к.е.н., доцент**

**Белінська
Ганна Василівна**

**Гарант освітньої програми
завідувач кафедри фінансів,
заслужений діяч науки і техніки України
д.е.н., професор**

**Чугунов
Ігор Якович**

Київ 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ	
1.1. Економічна сутність державних видатків як інструменту результативності бюджетної системи	6
1.2. Досвід планування державних видатків в країнах з розвинутою та трансформаційною економікою	10
РОЗДІЛ 2. СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ В УКРАЇНІ	
2.1. Аналіз та оцінка видаткової частини державного бюджету	18
2.2. Аналіз та оцінка видаткової частини місцевих бюджетів	25
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ	
3.1. Основні завдання реформування бюджетної системи у сфері оптимізації структури видаткової частини	33
3.2. Пріоритетні напрями бюджетної політики щодо підвищення ефективності використання бюджетних коштів	41
ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ	49
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	52
ДОДАТКИ	64

ВСТУП

Актуальність теми. Використання видатків бюджету як інструменту державного регулювання економічного розвитку застосовувалось ще із часів світової економічної кризи тридцятих років минулого століття, яка стала підтвердженням того, що ринкові механізми ринкової конкуренції не дозволяють економіці саморегулюватись, функція регулювання повинна бути закріплена за державою. Отже період економічної кризи тридцятих років та період після Другої світової війни змусив майже всі країни відмовитись від класичної ліберальної доктрини в фінансовій політиці. Держава почала перетворюватись у суб'єкт господарювання та виконувати функції стабілізатора фінансово-економічної політики. На економіки розвинутих країн посилюється вплив бюджетів країни через постійне зростання їх розмірів.

Розвиток системи державних видатків залежить від ефективності фінансово-бюджетного механізму та його складових. Основною складовою бюджетного механізму є бюджетне планування за допомогою якого держава організовує бюджетний процес. Планування видаткової частини бюджету визначає пріоритетні напрями розвитку країни та адміністративно-територіальних одиниць.

Серед учених, які досліджують систему державних видатків як інструменту результативності бюджетної системи слід відмітити - В.Андрущенка, С.Буковинського, С.Булгакову, О.Василика, В.Гейця, Л.Єрмошенко, І.Сала, С. Слухая, В.Федосова, М.Чумаченка, І. Чугунова, С.Юрія та ін.

Метою роботи є розкриття та удосконалення системи планування державних видатків як інструменту результативності бюджетної системи.

Досягнення поставленої мети передбачає вирішення таких завдань:

- розкрити сутність та зміст державних видатків як інструменту результативності бюджетної системи;

- визначити функції державних видатків;
- узагальнити зарубіжний досвід формування системи державних видатків;
- розкрити сучасний стан формування системи державних видатків;
- здійснити аналіз структури видатків державного бюджету;
- визначити імперативи реформування бюджетної системи України щодо структури видаткової частини;
- розкрити стратегічні пріоритети бюджетної політики щодо формування системи видатків бюджету.

Об'єктом дослідження є система планування видатків бюджету.

Предметом дослідження є теоретичні та практичні питання функціонування системи планування видатків бюджету як інструменту результативності бюджетної системи.

Методи дослідження. З метою досягнення поставленої мети в дослідженні використано загальнонаукові і спеціальні методи пізнання явищ і процесів у сфері організації системи державних видатків. Системний та структурний методи використано при розкритті сутності та ролі державних видатків як інструменту результативності бюджетної системи. За допомогою порівняльного та факторного методів узагальнено зарубіжний досвід організації системи державних видатків. На основі системного підходу, синтезу, наукового абстрагування розкрито стратегічні пріоритети бюджетної політики щодо формування системи видатків бюджету.

Інформаційну базу дослідження становили нормативно-правове забезпечення організації системи державних видатків, статистичні матеріали Державного комітету статистики України, Міністерства фінансів України, Державної казначейської служби України, відповідні монографії, наукові статті вітчизняних та зарубіжних вчених.

Робота складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків.

У вступі обґрунтовано актуальність обраної теми, визначено об'єкт, предмет, мету, завдання та методи дослідження, зазначено теоретичне та практичне значення магістерського дослідження.

У першому розділі досліджено теоретико-методологічні засади формування державних видатків, розкрито економічну сутність державних видатків як інструменту результативності бюджетної системи, узагальнено досвід планування державних видатків в країнах з розвинутою та трансформаційною економікою.

У другому розділі розкрито процес становлення та розвитку системи планування державних видатків в Україні, здійснено аналіз та оцінку видаткової частини державного та місцевих бюджетів.

У третьому розділі визначені напрями удосконалення системи планування державних видатків в умовах економічних перетворень, обґрунтовані основні завдання реформування бюджетної системи у сфері оптимізації структури видаткової частини, пріоритетні напрями бюджетної політики щодо підвищення ефективності використання бюджетних коштів.

У висновках наведено теоретичне узагальнення матеріалу, представленого в дослідженні.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ

1.1. Економічна сутність державних видатків як інструменту результативності бюджетної системи

Ідеологом і засновником теорії і практики регулювання економіки державними фінансами був англійський економіст Дж. Кейнс, який зазначав, що, бюджет, будучи важливим фактором економічного регулювання, виступає основним інструментом проведення економічної політики держави в управлінні сукупним попитом. Він запропонував активізувати державну політику щодо управління економікою. Держава, залежно від конкретних економічних умов, здійснюючи вплив на різницю між доходами і видатками бюджету, цілеспрямовано впливає на обсяг сукупного попиту, а через нього на величину пропозиції. Державі потрібно направляти економічні ресурси на задоволення колективних потреб суспільства, турбуватись про інвалідів та дітей, людей похилого віку та малозабезпечених, регулювати ринок праці, вирішувати завдання зовнішньої політики, регулювати платіжний баланс, курс валюти тощо. Вчений зазначав, що «найбільш значними пороками економічного суспільства, в якому ми живемо та, є його нездатність забезпечити повну занятість, а також його довільний та несправедливий розподіл багатства та доходів». Саме бюджет виступає основним інструментом такої політики та стабілізуючим фактором відновлення виробництва. Регулюючи різницею між доходами та видатками бюджету у залежності від конкретних економічних умов, держава може ціле направлено впливати на об'єм сукупного попиту та через нього на величину пропозиції. «Ефективний попит» відображає рівновагу між попитом та виробництвом, між доходами та занятістю. Початковим моментом аналізу Дж. Кейнса є попит, а не пропозиція. Для їх рівноваги держава повинна підтримувати «ефективний попит» який є визначальною метою державної політики у боротьбі за з економічними кризами та безробіттям. Державні інвестиції та

поточні державні видатки можливо фінансувати в борг, більш того, зростання заборгованості держави є неминучим при досягненні «ефективного попиту». Таким чином, ринок кредитних капіталів використовується для досягнення «ефективного попиту», а дефіцит державного бюджету, виступає одним із способів регулювання економіки, як принцип «дефіцитного фінансування». Своїми висновками вчений заклав основи анти циклічної теорії державних видатків; із часів Дж. Кейнса обов'язковість відповідності бюджетних видатків бюджетним доходам розглядається як анахронізм.

Криза державного регулювання на основі кейнсіанського вчення у семидесятих роках минулого століття викликала необхідність пошуку нових, більш ефективних методів державного регулювання соціально-економічного розвитку. У восьмидесяті роки державне регулювання економіки у розвинутих країнах починає спиратись на теорію «економіки пропозицій» (Р. Хол, Г. Талок, Й. Броузон, М. Ротбот,), однією із основних ідей якої було сприяння підприємництва шляхом зменшення втручання держави в економічні процеси. Важлива роль відводилася бюджету, зокрема в частині зменшення податкового навантаження на економіку та відповідно скорочення видатків бюджету. Представники теорії «економіки пропозицій» намагались через одночасне скорочення податкового навантаження та державних видатків зменшити державне втручання у економіку, уповільнити інфляцію, прискорити темпи економічного зростання. Зменшення інфляції методом скорочення державних видатків призводило до стримування економічного зростання. Проте прихильники зазначеної теорії вважали, що очікуване зростання виробництва, пов'язане із зменшенням податкового навантаження на економіку, вирішить цю проблему. Перехід від «економіки попиту» до «економіки пропозицій» все таки сприяли активізації економічної діяльності, однак не вирішували головної проблеми – збалансованості державних фінансів в цілому та бюджетних видатків зокрема. Деклароване зменшення втручання уряду в економіку країни супроводжувалось

зростанням державних видатків, що фактично свідчило про збільшення впливу держави на економічні процеси.

Впровадження у восьмидесятих роках державної політики на основі зазначеної теорії у деяких країнах, зокрема це Сполучені Штати Америки, Великобританія за наявних умов уповільнення темпів зростання виробництва не дало вагомих результатів. В умовах постійного зростання державних видатків, збільшення їх частки у валовому внутрішньому продукту, не можливо стверджувати про зменшення рівня державного втручання в соціально-економічне життя сучасного суспільства.

Теорія «економіки пропозицій» значним чином вплинула на розробку сучасних підходів економічної теорії бюджетного регулювання. Разом з тим, зміна економічної доктрини «економіки попиту» на «економіку пропозицій» не привела економіку розвинутих країн до стабільності державних фінансів. Кейнсіанські методи державного регулювання економіки достатнім чином використовують на даний час із врахуванням їх адаптування до вимог сьогодення та накопиченого практичного досвіду, умов розвитку кожної країни. Розробці системи трансферних виплат населенню та зростанню державних видатків, пов'язаних із його соціальними функціями в контексті питань розподілу національного продукту, особливу увагу у новій теорії державного монополістичного регулювання приділив Самуельсон П., автор «чистої теорії державних видатків». Він ввів в обіг термін «суспільний товар», під яким розуміються товари та послуги, які визначаються за наступних умов: надаються державою, доступні всім, неподільні серед членів суспільства. На відміну від приватного товару, споживання членами суспільства «товару суспільного» не зменшує його споживчі якості. Наприклад до таких товарів відносяться інформаційні, культурологічні послуги держави, будь-які вироблені блага та послуги суспільного призначення. Теорія «державних послуг» поставила питання про розподіл фінансових ресурсів суспільства між державним та приватними секторами економіки. Держава повинна фінансувати економічну та соціальну

інфраструктури. Завдання фінансової політики в області «суспільних товарів» полягає в регулюванні їх пропозицій, основана мета втручання держави – у досягненні оптимальних пропорцій державного втручання. Досягнення оптимальності державного втручання можливе при наявності інформації про рівень суспільного рівня життя, проте подібного роду інформації не достатньо для визначення об'єму та складу державних видатків.

Таким чином, еволюція розвитку ринкової економіки та регулювання державою економічними процесами характеризується використанням моделей: класичної, або ліберальної, планово-директивної, регулюючої. Вони різняться за характером і ступенем впливу держави на економічні процеси. При класичній моделі сповідувався «принцип невтручання», згідно якої державне втручання в економіку повинне бути мінімальним, зосереджене на захисті людей та їх власності, національній безпеці, та надання обмеженої кількості суспільних благ. Усі державні видатки при цьому мінімізуються. Головне значення відводиться ринковому саморегулюванню. Основним аргументом прихильників даної моделі є твердження про те, що вільна економіка є саморегульованою системою, яка сама знаходить ефективну рівновагу, втручання ж держави спотворює отримувані економічними агентами сигнали і ефективна рівновага виявляється недосяжною. Основою такої політики є досягнення повної свободи ринкових відносин, а ринок – це основний регулятор, який забезпечує у всіх випадках економічне зростання, збалансованість ресурсів суспільства. Державі відводять роль «нічного сторожа» через встановлення певних правових норм та правил взаємодії економічних агентів на ринку і спостереження за їх виконанням, але ніяк не самостійного суб'єкта ринку. Прихильником такої теорії був шотландський економіст А.Сміт. У кінці XIX – початку XX століть втручання держав в економіку були незначними, однак саме в цей період починають різко зростати видатки бюджету, зокрема на військові цілі, мілітаризацію економіки, розвиток інфраструктури, утримання зростаючого державного

управлінського апарату. Видатки ж бюджету на освіту, культуру, охорону здоров'я були вкрай незначними.

Запровадження програмно-цільового методу формування видатків бюджету потребувало застосування визначених Концепцією наступних основних елементів: бюджет складається в розрізі бюджетних програм з визначенням їх відповідальних виконавців; бюджетні програми формуються із врахуванням систематизованого переліку заходів, що забезпечують досягнення відповідних мети, завдань та напрямів, закріплених паспортом бюджетної програми; застосовується середньострокове бюджетне планування. Необхідною умовою є визначення пріоритетних напрямів використання бюджетних коштів, встановлення відповідних вагових показників, запровадження механізму відбору бюджетних програм, порядку використання коштів для фінансування бюджетних програм, у тому числі тих, що фінансуються за рахунок субвенцій на виконання інвестиційних проектів. Планування бюджету здійснюється в розрізі бюджетних програм, які виконуються розпорядниками бюджетних коштів відповідно до покладених та / або делегованих на них функцій шляхом проведення спрямованих на досягнення єдиної мети та завдань систематизованих заходів.

1.2. Досвід планування державних видатків в країнах з розвинутою та трансформаційною економікою

Питання посилення впливу видатків бюджету на соціально-економічний розвиток країни є актуальними для економік багатьох країн світу. Покращення якісного рівня планування видаткової складової бюджету країни, посилення взаємозв'язку між витраченими ресурсами бюджету та отриманими результатами, підвищення ефективності та результативності від використаних бюджетних коштів, отримання максимального результату при мінімальних фінансових вкладеннях є розповсюдженими засобами реалізації

таких завдань. Бюджетне реформування виступає вагомим інструментом інституційних змін державного управління на загальнодержавному та територіальному рівнях.

Підґрунтя та умови для проведення реформування державних фінансів, зокрема в частині формування видатків бюджету, відрізняються у країнах світу, тому можна зазначити про різноманіття змісту змін та способів інтегрування нових методів планування у систему державного управління.

Великобританія має регульовану ринкову економіку, є шостою за розміром економікою у світі і другою в Європі після Німеччини. Перетворення у сфері бюджетного регулювання у сфері державних видатків, бюджетної політики в цілому, та зокрема у сфері бюджетних видатків, що проводяться в зазначеній країні останніми роками, викликані необхідністю підвищення темпів економічного зростання, посилення інвестиційної привабливості економіки, забезпечення утримання соціальних стандартів та соціальної захищеності громадян країни на належному рівні якості.

Основні цілі бюджетної політики у сфері видатків Великобританії полягають в забезпеченні: макроекономічної стабільності, зростання продуктивності праці; високого рівня зайнятості населення, збереження наявних стандартів та розвиток трудового законодавства, оплати праці; підвищення рівня життя найменш захищених верств громадян країни; надходженні інвестицій в сектор суспільних послуг з метою підвищення стандартів освіти, охорони здоров'я, модернізації транспорту, захисту довкілля, підтримки правопорядку.

Сектор державних підприємств у Великобританії включає підприємства різних організаційних форм, зокрема це державні корпорації, відомчі підприємства та підприємства змішаної форми власності. Найбільший розвиток отримали державні корпорації, які у своїй діяльності підпорядковані центрального уряду і функціонують у вугільній, електроенергетичній, газовій промисловості, залізничному транспорті тощо.

Діяльність державних підприємств відповідає перш за все стратегічним

інтересам держави не зважаючи на їх, у певних випадках, збитковість, не відповідність ринковим законам та принципам. Вважається, що підтримка підприємств державного сектору шляхом виділення коштів бюджетів різного рівня опосередкованим чином впливає на підтримку приватний сектору економіки.

На даний час бюджетна політика у сфері видатків в Великобританії спрямовується на довгострокове регулювання економіки та соціального розвитку, вирішення таких вагомих для суспільств питань, як структурна перебудова господарства, вирішення проблем самозабезпечення енергетичними ресурсами, утримання інфляції на обґрунтованому рівні.

Разом з тим, у період до 1970 - х років двадцятого століття політика у сфері бюджету була спрямована, в основному, на згладжування циклічних коливань економіки. Економічний підйом Великобританії, більш інтенсивний у порівнянні з іншими розвинутими європейськими країнами, у період останнього десятиліття XX століття пояснюється, пояснюється особливостями податкової політики, зокрема: для стимулювання зростання економіки було знижено ставки прямих податків, одночасно за рахунок скорочення пільг розширено базу оподаткування; були розроблені і введені пільгові ощадні умови, за яких повністю або частково звільнялись від обкладення податками інвестування в економіку, передусім вказане стосувалось дрібних інвесторів. Крім того, було відмінено субсидування неконкурентних галузей економіки; обмежено соціальні витрати з метою посилення стимулювання до праці. Одним з ключових напрямів бюджетної політики залишалось податкове стимулювання формування заощаджень населення як важливого джерела фінансування інвестицій, реформи на ринку праці. Так, достатньо жорсткому реформуванню в Великобританії піддався ринок праці, що в достатньо стислі терміни дозволило досягти значних скорочень норми безробіття, за п'ять років безробіття скоротилось з близько десяти до п'яти відсотків. Ключовими заходами стали обмеження страйків, спрощення привал прийому на роботу та звільнення, відміна мінімального

рівня заробітної плати, скорочення допомоги по безробіттю. Вагоме значення надавалось податковому стимулюванню капіталовкладень приватними особами, зокрема дрібними інвесторами. Податок на прибуток за короткий термін було знижено з п'ятдесяти до тридцяти відсотків. Зменшення ставки податку на прибуток корпорацій було компенсовано відміною податкових кредитів, що дозволило стимулювати збільшення норми чистого прибутку та інвестиційної привабливості країни. Вказана політика виявилась достатньо ефективною, як наприклад за 1999 рік в країну поступила найбільша сума капіталовкладень за всю її історію

На даний час рівень оподаткування корпорацій у Великій Британії нижчий, ніж у більшості країн із розвинутою економікою, що позитивним чином впливає на темпи економічного росту. Так, показники економічного росту Великобританії у порівнянні із іншими країнами Європейського Союзу вище середнього.

Стосовно бюджетної політики у сфері формування видатків бюджету, то основні принципи будуються на необхідності ув'язки програм та статей бюджету із встановленими на три роки пріоритетами соціально-економічного розвитку країни. Найбільш пріоритетними та таким, що значними чином впливають на зростання економіки упродовж останніх років залишаються видатки на освіту, зокрема професійне навчання, охорону здоров'я, створення нових робочих місць.

Поряд з тим, видатки на державне управління мають тенденцію до скорочення, міністерства та відомства зобов'язані дотримуватись граничного рівня витрат, які встановлюються урядом на три роки. На необхідність жорсткої економії коштів бюджету впливає також тенденція до децентралізації влади. Значну питому вагу у видатках бюджету мають видатки на освіту, в останні роки вони складають близько п'ятнадцяти відсотків.

До видатків на економіку відносяться капітальні видатки, фінансування науково-технічних розробок, економічної і соціальної інфраструктури,

забезпечення зайнятості в окремих галузях економіки та адміністративно-територіальних утвореннях країни, стимулювання експорту. По видаткам на науково-дослідні розробки Великобританія займає сьоме місце в світі. Значна увага приділяється підвищенню ефективності використання коштів бюджету.

В кінці дев'яностих років минулого століття Казначейством країни було прийнято «Кодекс фінансової стабільності», яким визначено основні стандарти та напрями бюджетної політики з метою підтримки темпів економічного зростання, сприяння ефективності формування видатків бюджету. Відповідно до вимог кодексу фінансово-бюджетне регулювання щодо боргової політики у Великобританії ґрунтується на двох базових економічних правилах: правило стабільного інвестування та золоте правило. Так, згідно правила стабільного інвестування відношення суми внутрішнього державного боргу до валового внутрішнього продукту впродовж економічного циклу повинно міститися на стабільному і обґрунтованому рівні; об'єм державного боргу не повинен перевищувати сорока відсотків валового внутрішнього продукту. Золоте правило вимагає в ході економічного циклу здійснювати позики з метою інвестування таких фінансових ресурсів в певний сектор економіки, тобто здійснювати капітальні видатки, а не забезпечувати поточні потреби; розмежовувати капітальні та поточні видатки.

Бюджетна політика Великої Британії активним чином застосовується у якості засобу антициклічного регулювання; в певні періоди вона застосовувалась у якості основного інструменту розвитку економіки та соціальної підтримки. Про рівень ефективності бюджетної політики свідчить той факт, що зменшення темпів економічного зростання на початку фінансово-економічної кризи кінця першого десятиліття 2000-року Великобританії було найменшим серед країн-членів ЄС.

Німеччина, найбільша по рівню економічного розвитку та потенціалу країна в Європейському Союзі. За часткою в загальному світовому виробництві належить до найбільш розвинених країн світу. Економічний

потенціал Німеччини є одним з найпотужніших в світі, - попереду тільки США та Японія. За обсягами зовнішньої торгівлі Німеччина займає друге місце у світі після США. Рівень безробіття: 9,9 %. Зайнятість населення по галузям: промисловість 33,4 %, сільське господарство 2,8 %, сфера послуг 63,8 %. У другій половині минулого століття нинішня Німеччина була розділена на дві країни із різними соціально-економічними устроями, розвитком у різних напрямках. У Федеративній Республіці Німеччині економічна модель розвитку отримала назву «соціального ринкового господарства», яке забезпечувало ефективність ринкової економіки на високому рівні, гарантувала максимальну соціальну справедливість. Після возз'єднання у 1990 році економічна політика Німеччини була скерована на вирівнювання відмінностей між західною та східною частинами країни. На даний час економіка Німеччини є соціально-орієнтованою із високорозвиненою інфраструктурою, має високий рівень ринкової капіталізації та інноваційності.

Основи бюджетного регулювання в Німеччині, функціонування бюджетної системи було закладено у процесі бюджетного реформування, яке проводилось на початку семи десятих років минулого століття. В рамках бюджетного реформування переглянуто та внесено зміни до Конституції країни в частині засад та принципів проведення бюджетної політики, прийнято Бюджетний кодекс, Закон про бюджетні принципи діяльності центрального уряду - федерації та місцевої влади – земель, Закон про забезпечення економічної стабільності і росту, приймається щорічний бюджетний статут, адміністративні акти. Згодом було прийнято Земельні бюджетні кодекси, які стосувались діяльності у сфері бюджетних відносин місцевих органів влади.

Достатньо вагоме місце займає розвиток системи оцінювання бюджетних програм, так як вже із кінця двохтисячних років прийнято рішення про інтеграцію в бюджетний процес системи оцінювання стану реалізації таких програм. Було розроблено Систему управління центральним

бюджетом, що сприяло розвитку середньострокового та довгострокового бюджетування, швидкому та ефективному обміну інформацією між Міністерством фінансів та фінансовими агентствами всієї країни, оцінці бюджетних видатків, підготовці фінансових документів та їх інтеграції на єдиній платформі.

До проведення бюджетного реформування аналіз стану виконання бюджетних програм, як правило, проводився вибірково і застосовувався до обмежених видів видатків. Проблеми, які виникали в ході проведення оцінки, були пов'язані з недостатністю повної інформації щодо результатів реалізації програм, обмеженістю, як сфер, в яких проводилась оцінка, так і фінансових та адміністративних ресурсів, спрямованих на проведення таких заходів. Із врахуванням недоліків попереднього періоду було розпочато проведення системних, комплексних досліджень щодо оцінки реалізації бюджетних програм, висновки яких використовуються у бюджетному процесі.

Контроль за проведенням оцінюванням бюджетних програм здійснюється централізовано та децентралізовано. Децентралізований контроль оцінювання стану реалізації бюджетних програм здійснюють відповідні підрозділи, утворені у фінансових службах міністерств, відомств. Разом з тим, в країні у більшій мірі на даний час отримав розвиток саме централізований контроль, тобто зовнішній по відношенню до міністерств, відомств, які є відповідальними за виконання бюджетних програм. Існує думка, що міністерства можуть бути зацікавлені в позитивному результаті оцінки ефективності програм, що вплине на появу недостовірних даних.

Централізованим контроль забезпечує Австралійський Національний офіс аудита, яким здійснюється обов'язковий загальний аудит всіх державних закладів. Головний аудитор країнизначається генерал-губернатором країни на термін у десять років та є підзвітним парламенту. За останні два десятиліття аудит в країні пройшов етапи від фінансового аудиту до аудиту якості та ефективності; від внутрішнього контролю за здійсненими

окремими транзакціями перейдено до комплексної системи контролю. Виконання аудиту ефективності займає близько дванадцяти місяців.

В рамках проведення контрольних заходів перевіряється ефективність від реалізації результату, а отже в рамках визначеного результату і ефективність від реалізації бюджетних програм. Щорічно провадиться перевірка близько десяти відсотків від загального об'єму результатів, встановлених законом про державний бюджет на відповідний рік. Не існує законодавчої вимоги стосовно проведення аудиту кожного із результатів на протязі визначеного періоду, тобто аудит проводиться не суцільним порядком, а вибірково.

РОЗДІЛ 2.

СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТОК СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ В УКРАЇНІ

2.1. Аналіз та оцінка видаткової частини державного бюджету

Виваженість, послідовність та обґрунтованість бюджетної політики у сфері бюджетних видатків, як однієї із необхідних передумов розвитку та зважаючи на обмеженість фінансових ресурсів бюджету, існуючі на даний час умови економічного реформування, дозволить досягти подальшої стабілізації державних фінансів, продовжити розбудову конкурентоспроможної і наукоємної економіки, що позитивно вплине на загальне економічне зростання та збалансований розвиток держави та суспільства, забезпечить підвищення стандартів якості життя та зростання добробуту громадян країни. Адже, як один із основних чинників реалізації економічної політики держави, бюджетна політика уособлює роль держави у регулюванні економічних процесів, забезпеченні макроекономічного зростання, вдосконалення структури суспільного виробництва, забезпечення соціальних гарантій населення.

Для забезпечення послідовності, системності та результативності бюджетної політики необхідним є розробка середньо- та довгострокової макроекономічної та бюджетної стратегії у вигляді системи прогнозів у сфері грошово-кредитної та податково-бюджетної політик, реформування державних підприємств тощо. Необхідною умовою фінансово-бюджетної політики є збалансованість бюджетів, які входять до складу бюджетної системи України. Встановлення цілей соціально-економічного розвитку і індикаторів їх досягнення без врахування макроекономічних показників: фіскальних можливостей бюджету, об'єктивно обумовлених обмежень бюджетного дефіциту і темпів зростання, рівня державного боргу може призводити до недотримання законодавчо встановлених соціальних гарантій і виконання соціальних зобов'язань, без яких неможливий стійкий соціально-

економічний розвиток країни. Вимушений перегляд заявлених цілей бюджетної політики, призупинення нормативних правових актів, у тому числі що встановлюють соціальні зобов'язання, введення секвестру бюджетних асигнувань, відмова від виконання частини видаткових зобов'язань, відміна або перенесення термінів реалізації запланованих заходів, у тому числі прийнятих програм, невиконання державних контрактів призводить до зниження рівня довіри суспільства до держави. За таких умов ускладнюється планування діяльності розпорядників бюджетних коштів, знижується їх відповідальність за визначення і досягнення цілей і індикаторів результативності своєї діяльності, виникають можливості до постійного «роздування» видатків, що не мають чітких критеріїв оцінки їх необхідності і достатності для вирішення завдань державної політики у відповідних сферах.

Одним із головних завдань бюджетної політики у сфері видатків є створення умов для справедливого розподілу доходів і забезпечення життєво необхідними рівнем та благами суспільства як основи для створення умов покращення якості людського капіталу. Адже вагомим фактором забезпечення економічного зростання держави є підвищення якісного рівня та обсягів розвитку людського капіталу. Держава, впливаючи на поступове підвищення якості людського капіталу через збільшення освітнього-культурного, фахового та кваліфікаційного рівня населення та на відповідне використання їхнього потенціалу, примножує можливості країни у забезпеченні соціально-економічного зростання. Сучасне бачення розвинутих країн світу щодо напрямів соціальної підтримки ґрунтується на пріоритетності розвитку людського капіталу, як запоруки подальшого соціально-економічного розвитку країни. Розвинені країни світу мають достатньо високі стандарти соціального забезпечення та відповідний рівень видатків на соціальні потреби; держави беруть на себе значну частину витрат на відтворення людського капіталу, поширення знань та інформації, стимулюючи попит на наукові знання й інновації та розширення їх пропозиції через фінансування освітянських, культурних та наукових

програм, заходів технологічного та інноваційного розвитку, сприяння інноваційно-активним підприємствам. Водночас слід урахувати й можливості бюджету щодо здійснення таких заходів на середньо- та довгострокову перспективи. На даний час в Україні приділяється значна увага питанням утримання обсягів видатків соціального спрямування на належному рівні, що з огляду на потребу підвищення рівня та якості життя населення є необхідним та актуальним. Необхідно враховувати можливості бюджету щодо здійснення таких заходів у перспективі. Незважаючи на різні бачення у суспільстві щодо визначення рівня соціальних видатків, існує спільне розуміння, що високий рівень соціального забезпечення населення неможливий у бідній країні, тому єдиною передумовою його підвищення є реалізація стратегії прискореного економічного зростання. Спрямованість бюджетної політики на реалізацію стратегії прискореного економічного зростання не виключає збереження наявного рівня соціальної підтримки і навіть її збільшення за умов оптимізації структури соціальних видатків, забезпечення їх пріоритетного спрямування на розвиток людини.

Видатки бюджету на розвиток у довгостроковій перспективі повинні забезпечувати реалізацію соціально-економічних планів держави та суспільства. Потребує визначення обсяг тієї частки бюджету, яку держава планує витратити на розвиток, установлення цієї частки залежить як від позиції держави щодо ступеня втручання в економічні процеси, так і від наявних інструментів, які мають забезпечити контроль за ефективним використанням бюджетних коштів. Прогноз обсягу коштів, які плануються спрямовувати на реалізацію перспективних завдань економічного розвитку, має бути орієнтиром для вдосконалення податкової політики. Бюджетним кодексом передбачено у складі загального фонду утворення Державного фонду регіонального розвитку, кошти якого спрямовуються на фінансування видатків розвитку, зокрема: інвестиційні програми, проекти та заходи відповідно до пріоритетних напрямів розвитку, державними цільовими програмами. Вказаний фонд формується при складанні проекту Державного

бюджету України та прогнозу Державного бюджету України на наступні за плановим два бюджетні періоди в обсязі не менш одного відсотку прогнозного обсягу доходів загального фонду на відповідний бюджетний рік. Важливою у контексті впливу бюджетних видатків розвитку на зростання економіки є передбачена Національним планом дій на поточний рік розробка проекту інноваційної стратегії України на десятирічний період, у якій мають знайти своє відображення завдання щодо процесу модернізації країни, створення, зокрема регіональних інноваційно-промислових кластерів у відповідності із спеціалізацією та потенціалом регіонів України.

Питання пріоритетної спрямованості державного регулювання у сфері видатків надзвичайно різноманітні і багатопланові, що потребує наукового обґрунтування системи вибору суспільних пріоритетів та механізмів їх втілення. Держава використовує видатки як інструмент реалізації ефективної економічної політики. Необхідні рішення у сфері видатків бюджету приймаються з метою реалізації економічної, науково-технічної та соціальної політики держави, забезпечуючи задоволення суспільних потреб у фінансуванні пріоритетних напрямів розвитку, зокрема стратегічних галузей економіки, технічному оновленні виробництва державного сектору, соціальної сфери: освіти, культури, охорони здоров'я та навколишнього середовища, створення нових робочих місць.

Слід зазначити, що при формування основних напрямів бюджетної політики на відповідні роки, в деяких випадках мали місце випадки, коли не завжди проводилась паралель між проголошеними основними напрямками соціально-економічного розвитку та фактичним пріоритетами при плануванні видатків бюджету; розпорошеністю коштів між великою кількістю пріоритетів, що в умовах обмеженості фінансових ресурсів негативно впливало на вирішення конкретних завдань; відсутністю наступності та послідовності у визначенні пріоритетів та в їх фактичній реалізації. Крім того, встановлена практика визначення пріоритетів бюджетної політики лише на один бюджетний період не дає можливості

забезпечувати проведення послідовної бюджетної політики, спрямованої на здійснення широкомасштабних економічних і соціальних завдань із перспективою планування їх на довгостроковий період. Застосування наукового, методологічного підходів до визначення пріоритетів бюджетної політики дозволило б усунути подібні недоліки.

Важливими завданнями є удосконалення бюджетного процесу, більш детальна класифікація економічних цілей, фінансування яких здійснюється за рахунок бюджетних коштів, посилення технічної бази складання, розробки та затвердження бюджету, створення державної фінансової управлінської інформаційної системи. Разом з тим, співвідношення частки видатків державного та місцевих бюджетів у структурі зведеного бюджету та ВВП у 1992-2017 роках свідчать про доцільність удосконалення бюджетної архітектури видаткової частини з метою взаємоузгодження з динамікою економічного розвитку країни та посилення децентралізаційних процесів (рис.2.2.1-2.2.2).

Рис.2.2.1. Частка видатків державного та місцевих бюджетів у структурі Зведеного бюджету України у 1992-2017 рр., %

Найбільша частка видатків місцевих бюджетів у видатковій частини зведеного бюджету спостерігається у 1998 році – 48,00 % та у 1999 році – 45,40 %; найменша частка у 1994 році – 30,30 % та у 1996 році – 34,50 %.

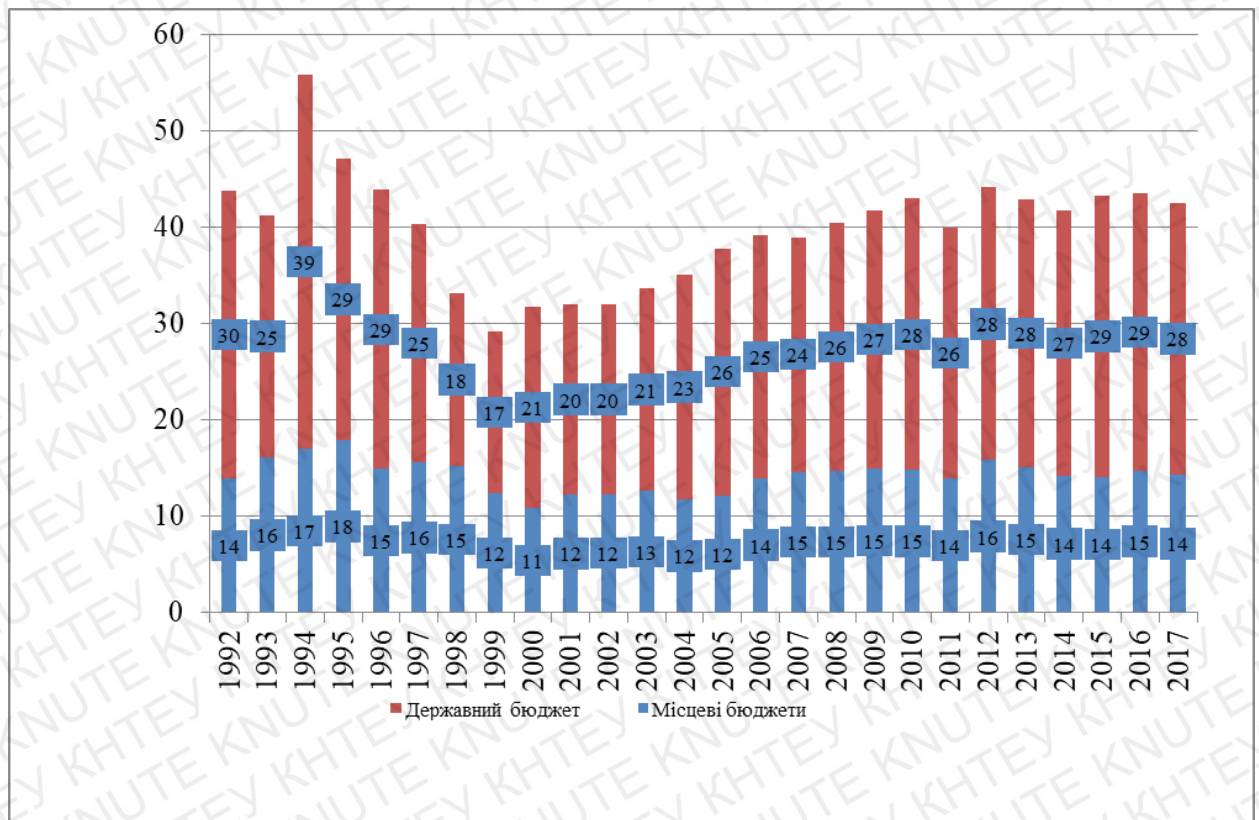

Рис.2.2.2. Частка видатків державного та місцевих бюджетів у ВВП за 1992- 2017 рр., %

При збільшені частки видатків зведеного бюджету у ВВП на один відсотковий пункт за 1992-2017 роки реальний ВВП зменшується на 1,21 відсоткових пункти, у тому числі за 1992-1996 роки на 0,77 відсоткових пункти, за 1997-2001 роки на 0,81 відсоткових пункти, за 2002-2006 роки – на 0,35 відсоткових пункти, за 2007-2011 роки – на 2,96 відсоткових пункти, за 2012-2017 роки зростає – на 5,08 відсоткових пункти; частки видатків державного бюджету у ВВП відповідно за 1992-2017 роки зменшується на 1,19 відсоткових пункти, у тому числі за 1992-1996 роки на 0,82 відсоткових пункти, за 1997-2001 роки на 0,18 відсоткових пункти, за 2002-2006 роки – на 0,30 відсоткових пункти, за 2007-2011 роки – на 2,32 відсоткових пункти, за 2012-2017 роки – на 0,89 відсоткових пункти; частки видатків місцевих бюджетів у ВВП відповідно за 1992-2017 роки на 3,62 відсоткових пункти, у тому числі за 1992-1996 роки на 1,81 відсоткових пункти, за 1997-2001 роки на 2,02 відсоткових пункти, за 2002-2006 роки – на 0,48 відсоткових пункти,

за 2007-2011 роки – на 12,34 відсоткових пункти, за 2012-2017 роки – зростає на 4,19 відсоткових пункти.

Важливо відмітити, що за 1993-1999 роки середній темп зростання видаткової частини місцевих бюджетів у валовому внутрішньому продукті вищий від видаткової частини державного бюджету, зокрема відповідний показник місцевих бюджетів за відповідний період склав 97,64 % тоді як державного бюджету 94,35 %. За 2000-2017 роки відповідний показник місцевих бюджетів склав 101,08 % тоді як державного бюджету 103,16 %.

Динаміка структури видатків зведеного бюджету в 1992-2017 роках показує, що найбільша частка видатків припадає на фінансування соціально-культурної сфери.

Частка видатків на соціальний захист та соціальне забезпечення населення в загальній структурі в середньому за 2002-2017 роки склала 24,60 %, у тому числі відповідний показник за 2002-2006 роки - 21,78 %, за 2007-2011 роки – 24,65 %, за 2012-2017 роки – 27,35 %; відповідний показник видатків на освіту за 2002-2017 роки склав 19,38 %, у тому числі відповідний показник за 2002-2006 роки - 19,24 %, за 2007-2011 роки – 20,42 %, за 2012-2017 роки – 18,49 %; відповідний показник видатків на охорону здоров'я за 2002-2017 роки склав 11,41 %, у тому числі відповідний показник за 2002-2006 роки - 11,86 %, за 2007-2011 роки – 11,54 %, за 2012-2017 роки – 10,83 %.

Важливо відмітити, що частка видатків на оборону в загальній структурі в середньому за 2002-2017 роки склала 4,64 %, у тому числі відповідний показник за 2002-2006 роки – 4,64 %, за 2007-2011 роки – 3,44 %, за 2012-2017 роки – 5,15 %.

Протягом 2001-2013 років відмічається підвищення середнього рівня видатків місцевих бюджетів на душу населення. Зокрема у 2013 році у порівнянні до 2001 року відповідний показник зріс у 10,4 рази. Середній темп росту за 2002-2013 роки становить 122,3 %, у тому числі за 2002-2005 роки

середній темп росту становить 124,8 %, за 2006-2009 роки 126,7 %, за 2010-2013 роки 115,2 %.

З метою забезпечення єдиного підходу до всіх учасників бюджетного процесу з точки зору виконання бюджету застосовується економічна класифікація видатків бюджету, яка призначена для чіткого розмежування видатків бюджетних установ та одержувачів бюджетних коштів за економічними ознаками з детальним розподілом коштів за їх предметними ознаками.

Частка капітальних видатків зведеного бюджету у загальному обсязі в середньому за 2002-2017 роки складає 10,71 %, у тому числі за 2002-2006 роки – 14,80 %, за 2007-2011 роки – 10,86 %, за 2012-2017 роки – 7,18 %.

При збільшенні частки поточних видатків зведеного бюджету у ВВП на один відсотковий пункт за період 2002-2017 роки реальний ВВП зменшується на 1,17 відсоткових пункти тоді як при збільшенні відповідного показника капітальних видатків реальний ВВП зростає на 1,26 відсоткових пункти.

Разом з тим, незважаючи на щорічне зростання видатків державного бюджету, їх результативність знижується. Ефективне управління бюджетними ресурсами ускладнюється ситуацією яка склалася в країні в зв'язку з нестабільністю макроекономічного середовища та складною ситуацією у південно-східному регіоні країни, зокрема руйнування об'єктів промисловості та транспортної інфраструктури.

2.2. Аналіз та оцінка видаткової частини місцевих бюджетів

Видатки місцевих бюджетів — це економічні відносини, які виникають у зв'язку з фінансуванням власних і делегованих повноважень місцевих органів влади; економічні відносини, які виникають у зв'язку з розподілом централізованих коштів, що перебувають у розпорядженні відповідних

органів влади, та децентралізованих коштів, які є власністю місцевих органів влади.

Місцеві видатки класифікують за різними ознаками:

- Економічна класифікація видатків деталізує використання коштів за їх предметними ознаками (заробітна плата, нарахування, всі види господарської діяльності, виплати населенню (трансферти) та інші категорії). Такий розподіл дає можливість виокремити захищені статті бюджету та забезпечує єдиний підхід до всіх отримувачів з позиції виконання бюджету.

За економічною класифікацією видатки поділяються на поточні та капітальні.

Поточні видатки - це видатки з бюджетів на фінансування мережі закладів, установ, підприємств, організацій та органів, які діють на початок бюджетного року, а також на фінансування заходів із соціального захисту населення, фінансування бюджетних програм, тощо. Капітальні видатки - це видатки бюджетів на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності, фінансування капітальних вкладень виробничого і невиробничого призначення, структурної перебудови як комунального, так і народного господарства. Сюди відносяться також субвенції та інші видатки, пов'язані з розширенням відтворенням.

- Функціональна класифікація дає змогу відстежувати й аналізувати динаміку зміни державних видатків різного функціонального призначення та прогнозувати наступні видатки. Вона має такі рівні деталізації: розділи, в яких визначаються видатки бюджетів на здійснення відповідно загальних функцій держави, АРК, органів місцевого самоврядування; підрозділи та групи, в яких конкретизується спрямування бюджетних коштів на здійснення відповідно функцій держави, АРК або органів місцевого самоврядування. Запровадження функціональної класифікації видатків бюджету здійснено з метою приведення її у відповідність з міжнародними стандартами.

За програмно-цільовою класифікацією видатки бюджетів поділяються за відповідними бюджетними програмами, що дає можливість посилити фінансовий контроль за цільовим використанням коштів бюджету;

Згідно з Бюджетним кодексом передбачено критерії розмежування видів видатків між місцевими бюджетами:

- перша група - видатки на функціонування бюджетних установ та реалізацію заходів, які забезпечують необхідне першочергове надання гарантованих послуг і які розташовані найближче до споживачів. Видатки першої групи здійснюються з бюджетів сіл, їх об'єднань, селищ, міст;

- друга група - видатки на функціонування бюджетних установ та реалізацію заходів, які забезпечують надання основних гарантованих послуг для всіх громадян України. Видатки другої групи здійснюються з бюджетів міст республіканського Автономної Республіки Крим та міст обласного значення, а також районних бюджетів;

- третя група - видатки на функціонування бюджетних установ та реалізацію заходів, які забезпечують гарантовані послуги для окремих категорій громадян, або реалізацію програм, потреба в яких існує в усіх регіонах України. Видатки третьої групи здійснюються з бюджету Автономної Республіки Крим та обласних бюджетів.

З бюджетів міст Києва та Севастополя здійснюються видатки всіх трьох груп.

У розрізі зведеного бюджету видатки місцевих бюджетів поділяють на:

- видатки загального фонду - на утримання державного управління, освіту, охорону здоров'я, соціальний захист та соціальне забезпечення, культуру і мистецтво, фізичну культуру і спорт, видатки на місцеву пожежну охорону, позашкільну освіту, місцеві програми з розвитку фізичної культури та спорту, інші програми, затверджені відповідними радами.

- видатки спеціального фонду - це витрати бюджету розвитку місцевих бюджетів на будівництво, реконструкцію, ремонт та утримання доріг

місцевого значення, програми природоохоронних заходів місцевого значення, які фінансуються за рахунок фонду охорони навколишнього середовища та інші програми затверджені відповідними радами.⁰

Більшість видатків місцевих бюджетів традиційно спрямовується на соціально-культурну сферу (освіта, охорона здоров'я, соціальний захист і соціальне забезпечення, культура та мистецтво, фізична культура і спорт). У звітному періоді сукупна частка цих видатків у структурі видатків місцевих бюджетів складає 79,3 %, що на 1,6 в. п. менше рівня попереднього року.

У структурі видатків місцевих бюджетів за функціональною класифікацією найбільші зміни відбулися за видатками на житлово-комунальне господарство. Так, їх частка зросла на 4,2 в. п. і склала за підсумками року 8,8 %. Зазначимо, що таке збільшення відбулося наприкінці року і в основному за рахунок суттєвого зростання видатків бюджету м. Києва.

Також можна відмітити зменшення частки видатків на економічну діяльність та на соціальний захист та соціальне забезпечення – на 1,0 в. п. та на 0,7 в. п. відповідно.

Отже, виходячи з цих показників прослідковується тенденція до значного скорочення видатків спеціального фонду, що призводить до скорочення фінансування регіональних цільових програм та стримує економічний розвиток регіону. Видатки загального фонду місцевих бюджетів збільшуються, що свідчить про соціальний вектор бюджетної політики держави.

Отже, видатки місцевих бюджетів - це економічні відносини, які пов'язані з розподілом і використанням коштів основного централізованого фонду держави, що перебувають у розпорядженні органів державної влади, державного управління та місцевого самоврядування.

Проаналізувавши напрями витрачання бюджетних коштів, можна чітко стверджувати, що пріоритетним напрямом у сфері видатків місцевих бюджетів є соціальний. Саме видатки на освіту, соціальний захист та

соціальне забезпечення, охорону здоров'я становлять найбільшу частку особливо в бюджетах найвищих рівнів, де відбувається безпосереднє надання послуг громадянам. Як негативний аспект можна відзначити досить значну частку видатків на управління. В цьому напрямку потрібно проводити зміни у структурі його апарату, які дали б можливість скорочення витрат на персонал та спрямовувати фінансові ресурси на розвиток інфраструктури та місцевий економічний розвиток.

При розрахунках показників видатків та наданні кредитів необхідно враховувати:

- основні прогностичні макропоказники економічного і соціального розвитку за сценарієм 1;
- підвищення розмірів державних соціальних стандартів:

Таблиця 2.2.1.

Показники що враховуються при розрахунку показників видатків

Показники	2018	2019	2020
Розмір мінімальної заробітної плати			
з 1 січня року (гривні)	3 723	4 173	4 425
ріст до попереднього року (відсоток)	16,4	12,1	6
Розмір посадового окладу працівника I тарифного розряду Єдиної тарифної сітки:			
з 1 січня року (гривні)	1 762	1 921	2 073
ріст до попереднього року (відсоток)	10,1	9	7,9

Підвищення розмірів мінімальної заробітної плати слід враховувати не лише при визначенні обсягу видатків на оплату праці працівників бюджетних установ, а і при розрахунку обсягу одноразової адресної грошової допомоги випускникам вищих навчальних закладів, які здобули освіту за напрямками і спеціальностями педагогічного профілю та уклали на строк не менш як три

роки договір про роботу у загальноосвітніх та професійно-технічних навчальних закладах (визначених органами управління освітою відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 26.09.2006 № 1361), та випускникам вищих навчальних закладів, які здобули освіту за напрямками і спеціальностями медичного та фармацевтичного профілю та уклали на строк не менш як три роки договір про роботу в закладах охорони здоров'я, що розташовані в сільській місцевості та селищах міського типу, а також про роботу в інших закладах охорони здоров'я на посадах лікарів загальної практики (сімейних лікарів), дільничних лікарів-педіатрів і лікарів-терапевтів відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 11.05.2011 № 524 «Питання оплати праці працівників установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери».

- зростання розмірів прожиткового мінімуму, яке відбуватиметься з 1 липня та 1 грудня відповідного року. У 2018–2020 роках прожитковий мінімум та рівень його забезпечення підвищуватиметься темпами, що на 2 відсоткових пункти перевищують показник прогнозного індексу споживчих цін на 2018–2020 роки.

Розміри прожиткового мінімуму враховуються при визначення обсягів видатків на надання соціальних допомог, передбачених законодавством. Зокрема, розмір одноразової грошової допомоги дітям-сиротам і дітям, позбавленим батьківського піклування, що перебували під опікою (піклуванням) або на повному державному утриманні, при працевлаштуванні їх після закінчення навчального закладу становить шість прожиткових мінімумів.

- коефіцієнти при розрахунку потреби в коштах на оплату комунальних послуг та енергоносіїв (КЕКВ 2270). У 2018–2020 роках пропонується до обсягу коштів, які передбачені у бюджеті поточного року зі змінами, застосовувати коефіцієнт в середньому 1,1, а саме:

Таблиця 2.2.2

Коефіцієнти що враховуються при розрахунку показників видатків

КЕКВ	Назва	2018	2019	2020
2271*	Оплата теплопостачання	1,09	1,072	1,06
2272	Оплата водопостачання та водовідведення	1,09	1,072	1,06
2273	Оплата електроенергії	1,1	1,07	1,055
2274	Оплата природного газу	1,09	1,072	1,06
2275	Оплата інших енергоносіїв	1,09	1,072	1,06

При цьому, коефіцієнт по оплаті за теплопостачання визначено розрахунково, виходячи з індексу зростання ціни на природний газ (за умови газової складової на рівні 70%) та індексу цін виробників.

- видатки на виплату щорічної допомоги для придбання навчальної літератури особам з числа дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування, учням та студентам, які в період навчання у віці від 18 до 23 років залишилися без батьків до завершення навчання. Її розмір в 2018–2020 роках становитиме 3 соціальні стипендії.

Крім цього, при складанні проектів місцевих бюджетів необхідно враховувати норму статті 77 Бюджетного кодексу України щодо передбачення у першочерговому порядку потреби в коштах на оплату праці працівників бюджетних установ відповідно до умов оплати праці та розміру мінімальної заробітної плати та на проведення розрахунків за електричну та теплову енергію, водопостачання, водовідведення, природний газ та послуги зв'язку, які споживаються бюджетними установами.

Зазначені особливості складання розрахунків місцевих бюджетів на 2018 рік були доведені місцевим органам влади листом Міністерства фінансів від 01.08.2017 р. № 05110-14-21/20701.

За інформацією Міністерства фінансів 29 серпня 2018 року заплановано провести нараду з представниками обласних, Київської міської

державних адміністрацій щодо обговорення питань особливостей формування проектів місцевих бюджетів на 2018 рік.

Крім представників місцевих державних адміністрацій, а це керівники Департаментів фінансів, у нараді також братимуть участь представники секретаріату Кабінету Міністрів України, Комітету Верховної Ради України з питань бюджету, галузевих міністерств (МОН, МОЗ, Мінсоцполітики), всеукраїнських асоціацій органів місцевого самоврядування.

Також, 29 серпня заплановано провести консультації із всеукраїнськими асоціаціями органів місцевого самоврядування щодо проекту закону про бюджет на 2018 рік.

Такі консультації відповідно до Закону України «Про асоціації органів місцевого самоврядування» від 16.04.2009 р. № 1275 проводяться не пізніше як за сім днів до подання проекту закону про Державний бюджет України на відповідний рік на розгляд Кабінету Міністрів України.

Результати консультацій із всеукраїнськими асоціаціями оформляються протоколом, який додається до проекту закону про Державний бюджет України, що подається Кабінетом Міністрів України до Верховної Ради України.

РОЗДІЛ 3.

НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ СИСТЕМИ ПЛАНУВАННЯ ДЕРЖАВНИХ ВИДАТКІВ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНИХ ПЕРЕТВОРЕНЬ

3.1. Основні завдання реформування бюджетної системи у сфері оптимізації структури видаткової частини

Видатки бюджету які є вагомою складовою бюджетного механізму економічного розвитку слід розглядати як дієвий інструмент реалізації пріоритетів державної соціально-економічної політики. Німецький учений А. Вагнер був одним із перших економістів, який виявив позитивний взаємозв'язок між обсягом державних видатків та рівнем економічного зростання у країнах з розвинутою ринковою економікою. Він також дійшов висновку, що збільшення рівня державного сектору, пов'язано із зростанням потреби соціального захисту населення, розширенням функцій держави, розвитком науково-технічного прогресу, особливостями розвитку державного кредиту. В залежності від обраної моделі соціально-економічного розвитку, тенденцій економічного зростання, тривалості та періоду економічних циклів відбувається відповідне регулювання показника частки перерозподілу валового внутрішнього продукту через видаткову частину бюджету. На сучасному етапі розвитку бюджетних відносин, з метою посилення позитивного взаємозв'язку видатків та економічного зростання важливим та необхідним є розробка і запровадження науково-обґрунтованих підходів щодо визначення оптимального обсягу та структури видатків.

Держава збільшуючи видатки стимулює внутрішній попит, здійснює інвестиції в виробництво та людський капітал, розвиває інфраструктуру. Натомість, надмірне зростання видаткової частини бюджету спричинює ріст показника податкового навантаження, що впливає на сповільнення темпів економічного зростання, зниження фіскальної результативності податкової системи. Важливими завданнями держави є забезпечення соціальної

стабільності, підтримка мало захищених верств населення, стимулювання рівня зайнятості населення, забезпечення належного рівня матеріального забезпечення працівників бюджетної сфери. Водночас, при реалізації бюджетної політики слід дотримуватись принципу бюджетної рівноваги з одночасним сприянням збалансованому розвитку галузей суспільного виробництва.

Необхідно зазначити, що за період незалежності бюджетна політика країни постійно вдосконалювалась і зазнавала змін, що було пов'язано із становленням та подальшим розвитком інституційного середовища бюджетної системи, тенденціями соціально-економічного розвитку та посиленням дієвості регуляторної функції бюджету. В період економічного спаду 1990-х років бюджетна політика характеризується, насамперед, стабілізаційною спрямованістю. Фінансово-економічна нестабільність була викликана падінням обсягів виробництва, розривом сталих економічних взаємовідносин, погіршенням результатів фінансово-господарської діяльності підприємств державної форми власності, зниженням рівня життя населення, посиленням обсягів бартеризації економіки, потребою збільшення обсягів фінансування з бюджету. На цьому етапі відбувалось становлення державних інститутів, які відповідали за формування та реалізацію бюджетної політики, здійснювалось розроблення нормативно-правових засад, які регламентували відповідні взаємовідносини у бюджетній сфері. Дієвість стабілізаційних заходів бюджетної політики в зазначений період була обмежена фінансовими ресурсами держави, бюджет щорічно виконувався із дефіцитом, максимальний розмір якого становив 17,3 відсотка від валового внутрішнього продукту у 1992 році. В складних соціально-економічних умовах коштів бюджету не вистачало на фінансування, в достатньому обсязі, видатків на заробітну плату, пенсії, соціальні допомоги, що призвело до накопичення заборгованості по даним платежам. Пріоритетними напрямками бюджетної політики країни того часу було мінімізація розміру бюджетного дефіциту, фінансування захищених статей

бюджету в повному обсязі, підвищення рівня платіжної дисципліни та посиленням якості фінансового контролю.

Розпочинаючи з 2000 року держава відновила позитивну динаміку економічного зростання, що значною мірою вплинуло на механізм розробки та реалізації фінансової політики країни. Трансформаційні перетворення бюджетної політики були спрямовані на забезпечення розширеного відтворення фінансових ресурсів держави, стимулювання темпів економічного зростання, створення сприятливих умов для зниження рівня тінізації національної економіки, розвитку підприємницької діяльності, покращання інвестиційного клімату країни та її адміністративно-територіальних одиниць.

Вагомими завданнями бюджетної політики на етапі економічного зростання (2000-2007 роки) стало посилення соціальної функції бюджету; забезпечення випереджаючих темпів зростання реальних доходів населення по відношенню до валового внутрішнього продукту, підвищення платоспроможного попиту населення; зменшення показників дефіциту бюджету та державного боргу, послаблення боргового навантаження на бюджет; покращання результативності бюджетних видатків; зниження показника інфляції. Позитивним кроком у напрямі зміцнення державної фінансово-бюджетної політики стало ухвалення Бюджетного кодексу в 2001 році. Даний кодекс визначив засади бюджетної системи України, її структуру, принципи, основи бюджетного процесу і міжбюджетних відносин та відповідальність за порушення бюджетного законодавства. В умовах обмеженості бюджетних ресурсів, важливим було удосконалення діючих підходів до формування бюджету, системи управління бюджетними видатками як інструменту регулювання економічного зростання. Постановою Кабінету Міністрів України від 14.09.2002 №538-р було схвалено Концепцію застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі, що передбачало посилення взаємозв'язку між видатками бюджету та результатами їх використання. Застосування цього методу формування

бюджету спрямоване на підвищення прозорості бюджетного процесу, здійснення оцінки діяльності учасників бюджетного процесу щодо досягнення поставлених цілей та завдань, підвищення ефективності організації діяльності учасників бюджетного процесу, посилення відповідальності розпорядників бюджетних коштів, підвищення якості формування та реалізації бюджетної політики держави у цілому. Сутність програмно-цільового підходу в процесі реалізації бюджетної політики полягає в посиленні взаємозв'язку між обсягом видатків бюджету та їх результативністю з урахуванням цілей бюджетної політики на середньо– та довгострокову перспективу. З метою посилення рівня ефективності використання бюджетних ресурсів було розроблено програмну класифікацію видатків. Держава, окрім визначення мети, цілей та завдань бюджетної програми проводить оцінку ефективності даної програми шляхом формування системи показників результативності, у тому числі затрат, продукту, ефективності та якості.

Необхідно відмітити позитивні тенденції, що пов'язані зі збільшенням вагових показників видатків зведеного бюджету у валовому внутрішньому продукті на соціальний захист та соціальне забезпечення, освіту, охорону здоров'я, духовний та фізичний розвиток, що сприяє розвитку людського капіталу який є важливим інструментом стимулювання економічного зростання. Інвестиції у людський капітал, у тому числі за рахунок коштів державного та місцевого бюджетів посилюють інноваційний потенціал галузей суспільного виробництва, що сприяє розвитку національної економіки. Належне фінансування освіти, науки, охорони здоров'я сприяє зміцненню інституційних засад фінансово-економічної політики країни. Розвиток людського капіталу є пріоритетним напрямом державної політики з огляду на його значущість у сфері підвищення рівня продуктивності соціально-економічних відносин. Особливістю здійснення капіталовкладень в людський капітал є те, що даний інструмент регулювання посилює свій ступінь впливу на економічне зростання з лагами у часі. Необхідними

складовими інноваційної економіки, у структурі якої переважають високотехнологічні уклади є достатній рівень кваліфікації працівників, високі стандарти життя населення, що підтверджує важливість бюджетного фінансування цільових програм розвитку людського капіталу.

Варто наголосити, що за бюджетними програмами «соціальний захист населення та соціальне забезпечення» передбачено кошти на пенсійне забезпечення військовослужбовців, виплату пенсій, надбавок та підвищень до пенсій, призначених за різними пенсійними програмами; соціальний захист на випадок непрацездатності; соціальний захист сім'ї, дітей та молоді, в тому числі шляхом надання пільгового довгострокового державного кредиту молодим сім'ям та самотнім молодим громадянам на будівництво і придбання житла або часткову компенсацію відсоткової ставки за кредитами; надання визначеним категоріям населення пільг з оплати за спожиті комунальні послуги та житлових субсидій; соціальний захист безробітних, у тому числі в частині фінансування програм підвищення рівня зайнятості населення; соціальний захист громадян, які постраждали внаслідок Чорнобильської катастрофи; соціальний захист дітей війни, ветеранів війни та праці, соціальний захист інших категорій населення.

Вагомим заходом у напрямі врегулювання рівня заробітної плати у сфері працівників бюджетної сфери стало прийняття Постанови Кабінету Міністрів України від 30 серпня 2002 року № 1298 «Про оплату праці працівників на основі Єдиної тарифної сітки розрядів і коефіцієнтів з оплати праці установ, закладів та організацій окремих галузей бюджетної сфери». Запровадження Єдиної тарифної сітки проходило у три етапи, починаючи з 1 вересня 2005 року, сприяло покращенню раціональному розподілу праці в залежності від кваліфікації працівника. Необхідно зауважити, що з 1 січня 2007 року розмір посадового окладу працівника першого тарифного розряду було встановлено на рівні законодавчого визначеного розміру мінімальної заробітної плати. Однак, розпочинаючи з 2009 року при прийнятті державного бюджету на відповідний рік було диференційовано розміри

посадового окладу працівника першого тарифного розряду та мінімальної заробітної плати в бік зменшення першого, внаслідок зниження бюджетних можливостей на фінансування видатків на оплату праці працівників бюджетної сфери, що було спричинено наслідками економічної кризи. Так станом на 01.01.2009 року співвідношення розміру посадового окладу працівника першого тарифного розряду до мінімальної заробітної плати становило – 0,9, згодом даний показник зменшився до 0,64 станом на 01.01.2010 року, розпочинаючи з 2011 року можна прослідкувати тенденцію скорочення розриву між цими показниками, станом на 01.01.2011 р. – 0,65, на 01.01.2012 р. – 0,72, на 01.12.2013 р. – 0,74. Крім того, необхідно наголосити, що одним із основних завдань бюджетної політики країни є поступове скорочення існуючого розриву та забезпечення у 2014 році рівності значень зазначених показників. Збільшення реальної заробітної плати працівників бюджетної сфери з урахуванням можливостей бюджету, які ґрунтуються на тенденціях розвитку національної економіки має позитивно впливати на рівень добробуту населення, зростання обсягу споживання, що направлено на підтримку обсягів виробництва. Доцільним є узгодження темпів зростання заробітної плати із рівнем продуктивності праці, що зумовлює необхідність проведення інституційних змін галузей освіти, охорони здоров'я, державного управління та проведення раціоналізації штатів працівників.

Частка капітальних видатків у структурі видатків зведеного бюджету за період 2003-2017 років коливалась від найменшого значення 6,52 відсотка у 2009 році до найбільшого – 15,28 відсотка в 2004 році. Слід наголосити, що однією із важливих функцій бюджетної системи є функція економічного регулювання. Інвестиції за рахунок коштів місцевих та державного бюджету є достатньо дієвим інструментом економічного регулювання, здійснюючи капітальні інвестиції держава досягає поставлених цілей та завдань фінансово-бюджетної політики, у тому числі в сфері стимулювання економічного зростання, підвищенні результативності структурних перетворень в економіці та соціальній сфері. Структура джерел фінансування

капітальних інвестицій свідчить, що частка виділених коштів із бюджету потребує поступового збільшення на даному етапі розвитку задля посилення ефективності регулювання розвитку національної економіки. Можна зробити висновок, що можливості проведення дієвої антициклічної політики в період економічних перетворень за рахунок збільшення обсягів капітальних інвестицій були обмежені рівнем доходної частини бюджету та необхідністю фінансування захищених статей бюджетних видатків. Зважаючи на досить невисокі показники обсягів бюджетних інвестицій важливим є раціоналізація напрямів фінансування даних видатків.

При розробці та реалізації бюджетної політики країни у період посткризового відновлення економіки було частково змінено її основні завдання та відповідно пріоритети на середньострокову перспективу. Серед вагомих завдань бюджетної політики варто виділити наступні – забезпечення збалансованості та стійкості бюджетної системи, оптимальності видаткової частини бюджету та кількості бюджетних програм, покращання матеріального добробуту населення, досягнення збалансованості фондів соціального страхування, підвищення дієвості управління державним боргом, удосконалення міжбюджетних відносин з метою забезпечення стабільного соціально-економічного розвитку регіонів, впровадження механізму середньострокового бюджетного прогнозування на всіх етапах бюджетного процесу.

Загалом, бюджетна політика у сфері бюджетного дефіциту є вагомим інструментом регулювання соціально-економічного розвитку. Водночас, доцільним та необхідним є встановлення показників дефіциту бюджету з урахуванням його впливу на макроекономічну збалансованість виходячи із циклічності економічного розвитку, можливостей залучення джерел фінансування бюджетного дефіциту.

Натомість, в умовах фінансової кризи та подальшого відновлення економічного зростання спостерігалось зростання значення бюджетного дефіциту, що було викликано на кризовому етапі розвитку економіки

зниженням обсягу доходів бюджету, потребою рекапіталізації банківських установ та деяких державних корпорацій, розбалансуванням бюджету Пенсійного фонду України, погашенням заборгованості минулих років по відшкодуванню податку на додану вартість, тощо.

Слід відзначити, що в умовах обмеженого доступу до залучення державних запозичень на зовнішніх ринках фінансового капіталу, з метою фінансування бюджетного дефіциту в достатніх обсягах держава збільшила обсяг запозичень шляхом розміщення облігацій внутрішньої державної позики. З метою розвитку внутрішнього ринку державних цінних паперів, що спрямоване на підвищення рівня ліквідності державних цінних паперів, мінімізації девальваційних ризиків та зниження вартості державних запозичень було видано Розпорядження Кабінету Міністрів України від 25 березня 2009 р., яким схвалено Концепцію розвитку внутрішнього ринку державних цінних паперів України на 2009-2013 роки. Основними завданнями Концепції було визначено: забезпечення можливості мобілізації необхідних коштів для виконання державою функцій та здійснення платежів за державним боргом, фінансування потреб держави з мінімально можливим рівнем витрат у середньостроковій перспективі та за умови мінімізації ризиків, оптимізація структури державного боргу в бік збільшення частки державних запозичень на внутрішньому фінансовому ринку за видами ставок і строками запозичення.

Подальшим кроком щодо підвищення результативності бюджетної політики країни у сфері державного боргу стало прийняття Постанови Кабінету Міністрів України від 02 березня 2011 року № 170 «Про затвердження середньострокової стратегії управління державним боргом на 2011-2013 роки». Даним нормативно-правовим актом було визначено основні завдання стратегії на середньострокову перспективу, у тому числі утримання обсягу державного боргу на економічно безпечному рівні, не вище ніж у 2010 році, оптимізація структури державного боргу в розрізі валют та відсоткових ставок, мінімізація ризиків, пов'язаних з рефінансування боргу, здійснення

нових запозичень для підтримки та розвитку пріоритетних сфер розвитку економіки, переважно транспортної і міської інфраструктури, енергетики та енергозбереження, а також фінансування фіскального дефіциту бюджету, впровадження сучасних біржових технологій під час торгівлі облігаціями внутрішньої державної позики. Очікуваними результатами реалізації стратегії на кінець 2011 року визначено: частка державного боргу в валовому внутрішньому продукті не має перевищувати 32 відсотки, частка державного внутрішнього боргу має становити не менш як 46 відсотків у загальній структурі боргу, частка державного боргу з фіксованою ставкою має складати не менш як 69 відсотків та середньозважений строк до погашення державного боргу визначено на рівні 4 років. За результатами 2011 року показник питомої ваги державного боргу в валовому внутрішньому продукті без врахування обсягу гарантованого державного боргу складав 27,1 відсотка, частка внутрішнього державного боргу становила 45 відсотків, показник частки державного боргу з фіксованою ставкою – 63,5 відсотка, середньозважений строк до погашення державного боргу – 4 роки.

3.2. Пріоритетні напрями бюджетної політики щодо підвищення ефективності використання бюджетних коштів

В умовах економічних перетворень постає необхідність подальшого вдосконалення фінансової політики, яка б забезпечувала сприятливі умови для відновлення динаміки стійкого економічного зростання, посилення ступеню соціальної захищеності населення, розвитку внутрішнього ринку товарів та послуг, оптимізації механізму формування та розподілу національного доходу та валового внутрішнього продукту між галузями економіки та населенням. Враховуючи сучасні макроекономічні тенденції доцільним є посилення ролі держави у регулюванні соціально-економічних процесів. В процесі оздоровлення системи державних фінансів, реалізації

виваженої бюджетно-податкової, грошово-кредитної, соціальної і інвестиційної політики, органи фінансового регулювання мають більш поглиблено враховувати інституційний підхід щодо формування інфраструктури фінансової системи, з огляду на структурні особливості економіки та пріоритети суспільного розвитку.

Для підвищення результативності структурних перетворень економіки та забезпечення макроекономічної стабільності важливим є постійне посилення дієвості системи управління державними фінансами. З метою реалізації зазначеного уповноваженими державними органами влади було розроблено та схвалено Стратегію розвитку системи управління державними фінансами на період до 2017 року. Серед основних завдань визначено вдосконалення податкової політики країни; запровадження середньострокового бюджетного планування; стратегічного планування на рівні головних розпорядників бюджетних коштів; підвищення ефективності управління ліквідністю державних фінансів та державним боргом; подальший розвиток системи внутрішнього та зовнішнього фінансового контролю; реформування сфери державних закупівель; протидія корупції у сфері державних фінансів; розширення доступу громадськості до інформації з питань бюджету тощо.

Бюджетна політика в сфері доходів, в тому числі податкового регулювання спрямована на підвищення ефективності та забезпечення стабільної бази надходжень до бюджету, що сприятиме посиленню збалансованості бюджету в середньо- та довгостроковій перспективі. Важливими цілями реалізації податкової політики є підтримка інвестиційних процесів, створення сприятливих умов для залучення іноземних інвестицій, посилення рівня ділової активності суб'єктів господарювання та розвиток людського капіталу. Доцільним є подальший розвиток податкової системи, підвищення рівня її конкурентоспроможності шляхом спрощення певних процедур податкового адміністрування, зменшення кількості затрат часу на сплату податків та здачу податкової звітності, зменшення кількості

податкових платежів, підвищення рівня її прозорості та інституційного середовища. Зокрема, згідно даних «Doing Business – 2013» кількість годин, які витрачає платник податків на сплату податків до бюджету та подачу відповідних податкових декларацій з податку на прибуток підприємств, податку на додану вартість, податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску становить 491 годину, в той же час як значення даного показника для Білорусі складає 338 годин, Польщі – 286 годин, Грузії – 280 годин, країн Європи та Азії становить 260 годин, Казахстану – 188 годин, Російської Федерації – 177 годин, країн ОЕСР – 176 години.

Загальна 165 позиція України за агрегованим значенням індикатора «Оподаткування» згаданого рейтингу, який складався на основі даних функціонування податкової системи країни 2011 року, в певній мірі, обумовлений доволі високим показником податкового навантаження на фонд заробітної плати (179 місце серед 183 країн), який склав 43,1 відсотка і є близьким до аналогічних значень даного показника Італії – 43,4 відсотка, Росії – 41,2 відсотка. Разом з тим, слід зазначити, що для багатьох країн показник податкового навантаження на фонд заробітної плати є дещо заниженим, оскільки не враховує виплати з фонду оплати праці, що здійснюються за рахунок працівників. А в Україні, механізм справляння єдиного соціального внеску побудований таким чином, що роботодавець бере на себе основну частину сплати даного податку на відміну від багатьох розвинених країн та країн із трансформаційною економікою. Складна демографічна ситуація, інституційні особливості системи соціального страхування, дефіцит бюджету пенсійного фонду ускладнюють можливості держави щодо суттєвого зниження податкового навантаження на фонд заробітної плати, однак слід зауважити, що зусилля державних фінансових інститутів спрямовані на пошук компромісного рішення щодо поетапного зниження ставок єдиного соціального внеску з метою детінізації економіки та активізації ділової активності суб'єктів господарювання. Крім того, можливим є зміна пропорції розподілу часток єдиного соціального внеску

між роботодавцем та працівником на користь збільшення частки працівника та відповідного зменшення частки роботодавця.

Необхідним є активізація інвестиційної активності суб'єктів господарювання з підвищенням рівня ефективності капітальних інвестицій, в тому числі за рахунок використання механізмів державної підтримки та стимулюючих заходів бюджетно-податкової, грошово-кредитної політики, що надасть можливість збільшити темпи зростання економіки та посилить результативність її структурних змін. Стимулюючий характер податкової політики країни на сучасному етапі економічних перетворень обумовлений необхідністю підтримки позитивної динаміки виробництва та економічного зростання. Для підприємств, що реалізують інвестиційні проекти, та відповідають критеріям, що визначені Законом України «Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць» від 06.09.2012 р. №5205 – VI, у галузях економіки, спрямованих на забезпечення потреб суспільства у високотехнологічній продукції, високоякісних послугах та які реалізують державну політику щодо розвитку виробничого та експортного потенціалу, стимулювання зайнятості з 1 січня 2013 року по 31 грудня 2017 року включно ставка податку на прибуток встановлена на нульовому рівні, з 1 січня 2018 року по 31 грудня 2022 року включно – 8 відсотків, з 1 січня 2023 року – 16 відсотків. Крім того, до 1 січня 2020 року, звільняються від оподаткування прибуток виробників біопалива; прибуток від виробництва електричної та теплової енергії з використанням біологічних видів палива; прибуток виробників техніки, обладнання устаткування для виготовлення та реконструкції технічних і транспортних засобів, які споживають біологічні види палива, одержаних від продажу даної техніки. Звільняються від оподаткування 80 відсотків прибутку підприємств, отриманого від продажу на митній території країни устаткування, що працює на відновлюваних джерелах енергії; матеріали, сировина, устаткування та комплектуючі, що будуть використовуватись у виробництві енергії з відновлюваних джерел;

енергоефективне обладнання та матеріали, вироби, експлуатація яких забезпечує економію та раціональне використання паливно-енергетичних ресурсів; засоби вимірювання, контролю та управління витратами паливно-енергетичних ресурсів; устаткування для виробництва альтернативних видів палива.

Одним із вагомих напрямів податкової політики на сучасному етапі соціально-економічного розвитку стало вдосконалення інституційних засад регулювання механізму спрощеної системи оподаткування, обліку та звітності, а також справляння єдиного податку. Зокрема, було поділено на три групи платників єдиного податку, фізичних осіб відповідно до обсягу доходу протягом календарного року та кількості осіб, які перебувають з ними у трудових відносинах. Крім того, було збільшено обсяг доходу, для другої та третьої групи платників податку фізичних осіб та четвертої групи юридичних осіб, який дає право застосовувати спрощену систему оподаткування та обмежено сферу діяльності суб'єктів господарювання, які мають право бути платниками єдиного податку. Позитивними новаціями стали також удосконалення механізму встановлення ставок єдиного податку із їх прив'язкою до розміру заробітної плати, встановленої законом на 1 січня податкового року для першої та другої груп податку, та у відсотках до доходу для третьої та четвертої групи платників.

Разом з тим, важливим є вдосконалення окремих положень кодексу, які регламентують встановлення граничного обсягу одержуваного доходу протягом календарного року для права бути платником єдиного податку. Наразі він представлений в абсолютному вираженні, доцільним було б показник обсягу доходу розраховувати формульно – з прив'язкою до певних показників (обсягу мінімальної заробітної плати, прожиткового мінімуму) або ж здійснювати щорічну індексацію обсягу доходу на показник інфляції. Важливим є активізація заходів держави в особі уповноважених органів податкового контролю за правильністю обчислення обсягу одержуваного доходу суб'єктом господарювання із обов'язковою умовою встановлення

касового апарату для другої, третьої та четвертої групи платників податків, а також за своєчасність та повноту сплати сум єдиного податку.

Одним із заходів, направлених на збільшення обсягу доходних джерел бюджету та зміцнення фінансової основи місцевого самоврядування стало запровадження податку на нерухоме майно, відмінне від земельної ділянки. Одним із пріоритетних завдань податкової політики залишається розширення бази обкладання податком на нерухоме майно. Зокрема, це стосується оптимізації та можливості зменшення обсягу пільги, яка зменшує базу оподаткування об'єктів житлової нерухомості, що перебуває у власності фізичної особи – платника податку.

Передбачається також запровадження податку на багатство та розкіш, який буде прийнятий після повноцінного введення в дію податку на нерухомість. Доцільним є застосування підвищених податкових ставок щодо податку на нерухомість в залежності від кадастрової вартості об'єктів нерухомості. Крім того, з метою збільшення показника податкового навантаження можливим є застосування певних надбавок до єдиного соціального внеску в частині пенсійного збору та акцизного податку при купівлі автомобільного транспорту елітного сегменту. Важливим є використання позитивного досвіду країн із розвинутою та трансформаційною економікою, які запровадили додаткові збори до транспортного податку в залежності від року випуску автомобіля та його вартості. Реалізація зазначеного потребує опрацювання механізмів оцінки вартості транспортних заходів органами митного контролю та внесенню відповідних змін до нормативно-правових актів.

Посилення результативності механізму податкового регулювання економічного розвитку шляхом розробки та запровадження в дію нових правил трансферного ціноутворення нададуть змогу збільшити доходну частину бюджету в середньостроковій перспективі. Реалізація положень нормативно-правового акту сприятиме протидії зменшення податкової бази та її перенесення за межі країни, виведенню фінансових ресурсів з

вітчизняної економіки, забезпеченню справедливого та економічно обґрунтованого розподілу податкової бази між суб'єктами господарювання та зменшить можливості великих платників податків в частині використання схем оптимізації податку на додану вартість та прибуток підприємств. Необхідність та доцільність запровадження зазначених новацій викликана глобалізаційними перетвореннями, наявними можливостями транснаціональних корпорацій та певних груп платників податків структурувати операції з використанням фінансових інструментів та нематеріальних активів. Передбачається, що контрольованими операціями будуть ті операції платника податків, сума яких з кожним контрагентом дорівнює або перевищує 50 мільйонів гривень (без урахування податку на додану вартість) за відповідний календарний рік.

Актуальним напрямом фінансової політики в середньостроковій перспективі є подальше удосконалення механізму визначення та запобігання структурних дисбалансів на фінансовому ринку, та підвищення дієвості політики управління економічними ризиками. Важливим є визначення основних галузевих принципів, підходів пруденційного регулювання даних ризиків, розробки заходів щодо протидії а також механізмів мінімізації негативних наслідків в разі матеріалізації системних ризиків. Система прийняття рішень щодо управління ризиками має бути інтегрованою у загальну систему управління фінансовою системою та ґрунтуватись на основі показників фінансової стійкості, взаємозв'язку ризиків фінансового та реального секторів економіки з урахуванням значимості системних фінансових інститутів. Крім того, з метою мінімізації впливу ризиків, необхідним є поступове зменшення частки держави у банківському секторі економіки з урахуванням здатності ринку до відповідного заміщення ресурсів, ефективності використання державних фінансово-економічних ресурсів та довгострокових інтересів держави у використанні інститутів фінансового посередництва для реалізації заходів щодо забезпечення стійкого економічного зростання. В період трансформаційних перетворень

держава здійснила додаткову капіталізацію банківської системи, збільшила свою частку власності. Однак, пріоритетом державної політики в середньостроковій перспективі є продаж активів фінансових інститутів, набутих в період економічної кризи.

Подальше удосконалення регулювання та нагляду за діяльністю фінансових інституцій та функціонуванням фінансових ринків має здійснюватись з урахуванням змін міжнародних стандартів регулювання та нагляду та особливостей розвитку системних складових вітчизняного фінансового ринку. Регулювання фінансового ринку має бути спрямованим на забезпечення оптимального співвідношення між стимулюванням економічного розвитку та досягненням безпечних показників фінансової стійкості, що бути сприяти збалансованому розвитку фінансового сектору та економіки. Окремим напрямом діяльності державних фінансових інститутів має стати активізація заходів щодо недопущення та запобігання відтоку капіталу за межі країни. Доцільним є підвищення рівня прозорості прийняття рішень щодо здійснення іноземних інвестицій та кредитування, посилення дієвості механізмів захисту прав інвесторів, реалізація заходів щодо забезпечення відповідного рівня прозорості інформації про власника активів, посилення превентивних заходів та удосконалення системи фінансового моніторингу.

ВИСНОВКИ І ПРОПОЗИЦІЇ

Державні видатки - це грошові відносини, що складаються при розподілі і використанні централізованих і децентралізованих фондів грошових ресурсів держави з метою фінансування витрат розширеного відтворення і задоволення інших суспільних потреб. За матеріальним змістом державні видатки - це сума коштів, що витрачається державою в процесі здійснення її фінансової діяльності. Державні видатки - це обсяг коштів, що витрачається державою в процесі виконання її функцій. Відповідно до рівня розміщення державних видатків їх поділяють на централізовані та децентралізовані. З урахуванням впливу державних видатків на процеси розширеного відтворення їх поділяють на поточні видатки та видатки розвитку.

Поточні видатки - це видатки бюджету на соціальний та економічний розвиток держави, фінансування заходів соціального захисту населення та інші видатки, які не передбачені у видатках розвитку. Поточні видатки забезпечують державне споживання (купівля товарів та послуг), передбачені законодавчо виплати населенню, перекази за кордон, державні субсидії, дотації, субвенції (трансферти) тощо.

Видатки розвитку - це витрати бюджетів на фінансування інвестиційної та інноваційної діяльності, зокрема фінансування капітальних вкладень виробничого і невиробничого призначення, фінансування структурної перебудови національної економіки та інші видатки, пов'язані із розширеним відтворенням. Витрати розвитку - видатки розвитку та надання кредитів з бюджету. Видатки розвитку - це видатки бюджетів на фінансове забезпечення наукової, інвестиційної та інноваційної діяльності, зокрема: фінансове забезпечення капітальних вкладень виробничого і невиробничого призначення; фінансове забезпечення структурної перебудови економіки; інші видатки, пов'язані з розширеним відтворенням.

Відповідно до цільового призначення видатки класифікуються за статтями витрат, наприклад, капітальні вкладення, капітальний ремонт, оплата праці, послуг, матеріалів та ін. На підставі бюджету капітальних витрат приймають рішення щодо здійснення капітальних вкладень. При складанні бюджету капітальних вкладень треба враховувати їхню структуру. Розрізняють технологічну і відтворювальну структуру капітальних вкладень.

Структура джерел фінансування капітальних вкладень підприємства залежить від багатьох факторів, зокрема: оподаткування доходів підприємства; темпів зростання реалізації товарної продукції і її стабільності; структури активів підприємства; стану ринку капіталу; відсоткової політики комерційних банків; рівня управління фінансовими ресурсами підприємства; суті стратегічних цільових фінансових рішень підприємства.

Порядок фінансування капітальних вкладень залежить від способу проведення капітальних робіт (якщо мова йде про будівництво). Підрядний спосіб будівництва. Підрядна організація добирає потрібне устаткування, замовляє його, монтує, виконує будівельні роботи і здає об'єкт. Замовник надає проектну документацію, купує і доставляє на будову устаткування, конструкції та деталі.

За формами фінансування розрізняють такі державні видатки: кошторисне фінансування, державне фінансування інвестицій, бюджетні кредити, державні дотації, субсидії і виплати. Кошторисне фінансування - забезпечення державними грошовими коштами установ і організацій соціально-культурної сфери, оборони, органів державного управління, органів правоохоронних і органів безпеки, органів судової влади і прокуратури. Вони отримують кошти на своє утримання з бюджету на підставі фінансових документів - кошторисів.

Державне фінансування інвестицій включає в себе державні інвестиції на основні об'єкти економічного і соціального розвитку. Фінансування капітальних вкладень з бюджету за умов ринку має свої особливості. Держава втручається в процес фінансово-кредитного забезпечення

капітальних вкладень державних підприємств. Поряд з бюджетними коштами залучаються також іноземні джерела інвестиційного фінансування як з боку іноземних держав, так і міжнародних і приватних вітчизняних комерційних банків та кредитних установ.

Подальший соціально-економічний розвиток країни у певній мірі залежить від підвищення якісного рівня системи планування та використання державних видатків. Планування державних видатків повинно здійснюватися у відповідності до визначених пріоритетів розвитку економіки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Акуленко Л.Д. Асимптотические методы оптимального управления / Л.Д. Акуленко. – М. : Наука, 1987. – 365 с.
2. Аналіз вигід і витрат. Концепції і практика / Е.Е. Боардмен, Д.Х. Грінберг, [та ін.] ; пер. з англ. – К. : АртЕк, 2003. – 568 с.
3. Анашкин А.К. Механизм стабилизации национальных финансов / А.К. Анашкин. – М. : Экономика, 2002. – 190 с.
4. Беседін В.Ф. Створення, становлення і трансформація системи планування в Україні (1921–1990 рр.) / В. Ф. Беседін // Економіка України. – 2002. – № 5. – С. 4–9.
5. Благодетелева-Вовк С. Л. Система оцінки економічної ефективності діяльності промислових підприємств на основі застосування критерію якості (на прикладі машинобудування) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук : спец. 08.06.01 „Економіка підприємства і організація виробництва” / С. Л. Благодетелева-Вовк. – Т., 1999. – 19 с.
6. [Богма О. С.](#) Розвиток інституціональної складової державного регулювання забезпечення бюджетної безпеки України : монографія ; Класич. приват. ун-т. - Запоріжжя : Класич. приват. ун-т, 2017. 367 с.
7. [Бондарук Т. Г.](#) Бюджетний менеджмент : Нац. акад. статистики, обліку та аудиту. Київ : Август Трейд, 2016. 891 с.
8. Буковинський С.А. До питання здійснення бюджетної політики в Україні / С.А. Буковинський // Фінанси України. – 2007. – № 11. – С. 3-30.
9. Бюджетна політика у контексті стратегії соціально-економічного розвитку України : У 6 т. / редкол. : М.Я. Азаров (голова) та ін. – К. : НДФІ, 2004 – Т. 4: Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі / М.Я. Азаров, Ф.О. Ярошенко, О.І. Амоша (кер. авт. кол.) та ін. – 2004. – 368 с.

10. Бюджетна політика: прагматичні підходи до стратегічних рішень : Аврамченко К. В. та ін.; Ін-т суспіл.-екон. дослідж. Київ: СТ-ДРУК, 2016. 110 с.
11. Бюджетна система : уклад.: Андрейків Т. Я., Оліярник В. В. Львів : Вид-во Львів. торг.-екон. ун-ту, 2016. 287 с.
12. Бюджетний кодекс України від 08.07.2010 № 2456-VI // Урядовий кур'єр. – 17 серпня 2010. – № 151.
13. Бюджетні установи: бухгалтерський облік, національні стандарти, оподаткування та звітність : Лемішовський В. І. та ін. ; Нац. ун-т "Львів. політехніка", Ін-т економіки і менеджменту, Аудит. фірма "Зах. аудит. група". Львів : Растр-7, 2016. 1023 с.
14. Василик О.Д., Павлюк К.В. Державні фінанси України. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 608 с.
15. Ведунг Е. Оцінювання державної політики і програм / Е.Ведунг ; пер. з англ. – К. : ВСЕУВИТО. – 2003. – С. 20.
16. [Возняк Г.В.](#) Бюджетна політика розвитку регіонів України: сучасна парадигма та орієнтири подальших реформ : монографія ; НАН України, ДУ "Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Долішнього НАН України". Львів : ДУ "Ін-т регіон. дослідж. ім. М. І. Долішнього НАН України", 2016. 519 с.
17. Гантмахер Ф. Р. Теория матриц / Ф. Р. Гантмахер. – 4-е изд., доп. – М. : Наука, 1988. – 548 с.
18. Геець В.М. Державні цільові програми та упорядкування програмного процесу в бюджетній сфері / В.М. Геець, О.І. Амоша, Т.І. Приходько. – К. : Наукова думка, 2008. – 384 с.
19. Дадаева У.С. Программно-целевое управление развитием промышленного региона / [Региональные проблемы преобразования экономики](#) // ВАК. – 2009. – № 1 // [Електронний ресурс]. Режим доступу – http://www.rpp.ru/?page_id=268.

20. Декларація цілей та завдань бюджету на 2008 рік (Бюджетна декларація) : Постанова Кабінету Міністрів України від 01.03.2007 № 316 // [Електронний ресурс]. Режим доступу – www.rada.gov.ua.
21. Декларація цілей та завдань бюджету на 2009 рік (Бюджетна декларація) : постанова Кабінету Міністрів України від 05.03.2008 № 160 // [Електронний ресурс]. Режим доступу – www.rada.gov.ua.
22. Декларація цілей та завдань бюджету на 2010 рік (Бюджетна декларація) : постанова Кабінету Міністрів України від 25.02.2009 № 151 // [Електронний ресурс]. Режим доступу – www.rada.gov.ua.
23. Декларація цілей та завдань бюджету на 2011 рік (Бюджетна декларація) : постанова Кабінету Міністрів України від від 19.04.2010 № 315 // [Електронний ресурс]. Режим доступу – www.rada.gov.ua.
24. Декларація цілей та завдань бюджету на 2012 рік (Бюджетна декларація) : постанова Кабінету Міністрів України від 25.02.2009 № 151 // [Електронний ресурс]. Режим доступу – www.rada.gov.ua.
25. Демків О.І. Напрями поглиблення бюджетної реформи в Україні / О.І.Демків // Фінанси України. – 2009. – № 3. – С. 46-55.
26. Державне бюджетування в Україні: сутність та основні детермінанти : монографія / З. С. Варналій [та ін.] ; за ред. З. С. Варналія ; Київ. нац. ун-т ім. Тараса Шевченка. Київ : Знання України, 2016. 395 с.
27. Державний фінансовий контроль виконання бюджетних програм / І.Б. Стефанюк, Н.І. Рубан та ін. – К. : НДФІ, 2004. – 320 с.
28. Деякі питання використання майна окремими суб'єктами господарювання державного сектору економіки : розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.04.2009 № 332-р // [Електронний ресурс]. Режим доступу – www.rada.gov.ua.
29. Дзюблюк О. В. Неконвенційні заходи монетарної політики: досвід федеральної резервної системи США. Журнал європейської економіки. 2017. Т. 16, № 3. С. 357–381

30. Димченко О.В. Формування бюджету за програмно-цільовим методом як крок до підвищення ефективності функціонування підприємств ЖКГ / О.В.Димченко // [Електронний ресурс]. Режим доступу – www.nbuv.gov.ua/Portal/Soc_Gum/.../zbirnuk_RE_1_312.pdf.
31. Економічна енциклопедія: У трьох томах. Т. 1. / Редкол.: С. В. Мочерний (відп. ред.) та ін. – К.: Видавничий центр “Академія”, 2000. – 864 с.
32. Закон України „Про державні-цільові програми” від 18.03.2004 № 1621-IV // Офіційний вісник України. – 2004. – № 14 (23.04.2004). – ст. 956.
33. Запатріна І. В. Програмно-цільовий метод бюджетування у контексті стратегічного та середньострокового планування / І. В. Запатріна, Т. Б. Лебеда // Фінанси України. – 2006. – № 10. – С. 18–31.
34. Затонацька Т.Г. Впровадження середньострокового бюджетного планування як інструмент підвищення ефективності бюджетних видатків / Т.Г. Затонацька, М.М. Лаврентьєв // Фінанси України. – 2007. – № 11. – С. 31-42.
35. Зінченко М. А. Фінансові потоки місцевих бюджетів України: теорія та практика управління: монографія ; Одес. нац. екон. ун-т. - Одеса : Кримполіграфпапір, 2016. 258 с.
36. Институциональная архитектура и динамика экономических преобразований / под ред. А.А. Гриценко. – Х. : Форт, 2008. – 928 с.
37. Інституційна трансформація фінансово-економічної системи України в умовах глобалізації: Сіденко В. Р., Скрипниченко В. Р., Пономаренко В. С., Чугунов І. Я. та ін.; за ред. В.Р.Сіденка. Київ: Київ.нац.торг.-екон.ун-т, 2017. 648 с.
38. Каримов В. Э. Учет затрат, калькулирование и бюджетирование в отдельных отраслях производственной сферы : [учеб.] / В. Э. Каримов. – 2-е изд., стереотип. – М. : Дашков и К, 2006. – 484 с.
39. Ковалев Д. Революция в бюджетной традиции / Д. Ковалев // Комп&ньон. – 2007. – № 35. – С. 38–41.

40. [Коляда Т. А.](#) Формування бюджетної стратегії України: теорія, методологія, практика : монографія ; Нац. ун-т держ. податк. служби України. Ірпінь : Ун-т ДФС України, 2016. 395 с.
41. Кононенко П.І. Стратегічне програмно-цільове управління виробничо-господарчою системою. – М: Дашкова К, 2003. – 272 с.
42. Кульчинський М.І. Формування та використання бюджету за програмно-цільовим методом / М.І. Кульчинський, З.В. Перун // Фінанси України. – 2005. – № 2. – С. 78-83.
43. Лавров А.М. Среднесрочное бюджетирование, ориентированное на результаты: международный опыт и российские перспективы // Финансы. – 2004. – № 3. – С. 9-14.
44. Левицька С.О. Впровадження програмно-цільового методу формування бюджетів / С.О. Левицька // Фінанси України. – 2004. – № 6. – С. 33-45.
45. Луніна І.О. Державні фінанси України та їх вплив на економічний розвиток / І.О.Луніна, О.В.Короткевич, Т.П. Вахненко. – К.: Інститут економічного прогнозування, 2000. – 96 с.
46. Людський розвиток регіонів України : методика оцінки та сучасний стан/ Рада з вивчення продуктивних сил України/ Видано за сприяння програми розвитку ООН в Україні – К., 2002. – 124 с.
47. Лютий І.О. Бюджетна політика і стабільність соціально-економічного розвитку України / І.О. Лютий, Л.М. Демиденко, Ю.Л. Субботович // Фінанси України. – 2006. – № 10. – С. 3-12.
48. Макогон В. Д. Бюджетна політика в умовах посилення євроінтеграційних процесів. Бізнес-Інформ. 2017. № 11. С. 323–327
49. Макогон В. Д. Бюджетна стратегія інвестиційно-інноваційної моделі розвитку економіки. Бізнес-Інформ. 2017. № 9. С. 58–62.
50. Макогон В. Д. Бюджетна стратегія соціально-економічного розвитку країни. Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право. 2017. № 1(90). С.74–82.

51. Макогон В. Д. Бюджетне прогнозування як інструмент державного регулювання економічних процесів. Бізнес-Інформ. 2017. № 10. – С. 314–318.
52. Максютя А.А. Ключові напрями бюджетної реформи в Україні // матеріали наук.-практ. конф. [„Бюджетна реформа в Україні: проблеми та шляхи їх розв’язання”], (К., 25-26 трав. 2001 р.) / М-во фінансів України, НДФІ при М-ві фінансів України. – К. : НДФІ. – 345 с.
53. Методика Рональда Хакета “ Програмно-цільовий метод” Program Budgeting Manual, Barents Group, 1999.
54. Методичні рекомендації щодо розроблення та впровадження систем управління якістю відповідно до стандарту ДСТУ ISO 9001-2001 в органах виконавчої влади, затверджені наказом Голодержслужби України, Держспоживстандарту України від 31.07.2006 № 273/221 // [Електронний ресурс]. Режим доступу – www.rada.gov.ua.
55. Методологія управління бюджетними програмами : С. Д. Бушуєв та ін. ; за ред. С. Д. Бушуєва, С. В. Цюцюри ; Київ. нац. ун-т буд-ва і архітектури. Київ : КНУБА, 2016. 195 с.
56. Міжнародний досвід сереньострокового бюджетного планування: уроки для України [Текст] / Financial and econ. analysis office in the VRU (FEAO) ; [підгот. М. Стадник ; за заг. ред. В. М. Мазярчука]. [Київ] : Лопатіна О. О. [вид.], трав. 2017. 31 с.
57. Міжнародний досвід формування основних напрямів бюджетної політики [Текст] / Financial and econ. analysis office in the VRU (FEAO) ; [підгот.: Д. Серебрянська, М. Стадник ; за заг. ред. В. М. Мазярчука]. [Київ] : Лопатіна О. О. [вид.], трав. 2017. 27 с.
58. Мярковський А. І. Науково-практичний коментар до Бюджетного кодексу України / Ф. О. Ярошенко, В. А. Копилов, А.І. Мярковський та ін. ; за заг. ред. Ф.О. Ярошенка. –К.:УДУФМТ, 2010.–Розд. 1 : Бюджетна система України та основи бюджетного процесу; післямова: Бюджетний кодекс України – підґрунтя інноваційного розвитку . – С. 15–157, 553–572.

59. Мярковський А.І. Бюджетний кодекс України в контексті бюджетної реформи / А.І. Мярковський // Фінанси України. – 2009. – № 8. – С. 3-18.
60. Мярковський А.І. Пріоритетні напрями бюджетної політики / А.І. Мярковський // Наукові праці НДФІ. – 2010. – Вип. 1 (50). – С. 3–14.
61. Мярковський А.І., Чугунов І.Я. Бюджетна політика як складова соціально-економічного розвитку країни / А.І. Мярковський, І.Я. Чугунов // Вісник КНТЕУ. – 2010. – № 5. – С. 5–15.
62. Нивен П.Р. Сбалансированная система показателей для государственных и неприбыльных организаций / П.Р. Нивен ; пер. с англ. ; под ред. О.Б.Максимовой. – Днепропетровск : Баланс Бизнес Букс, 2005. – 336 с.
63. Нили Э. Призма эффективности. Карта сбалансированных показателей для измерения успеха в бизнесе и управления им / Э. Нили, К. Адамс, М.Кеннерли ; пер. с англ. – Днепропетровск : Баланс-Клуб, 2003. – 400 с.
64. Огонь Ц.Г. Програмно-цільовий метод та ефективність бюджетних програм / Ц.Г. Огонь // Фінанси України. – 2009. – № 7. – С. 20-29.
65. [Онищенко С. В.](#) Бюджетна безпека України: сутність, загрози та шляхи забезпечення. Монографія. Київ : Знання України, 2017. 403 с.
66. Офіційний сайт Міністерства фінансів Російської Федерації // [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://www.minfin.ru/home.htm>.
67. Офіційний сайт Міністерства фінансів США. – U.S.Department of the treasury // [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://www.ustreas.gov/>.
68. Пантелєєв В. П. Бюджетна система : Харків. нац. ун-т ім. В. Н. Каразіна. Харків : ХНУ ім. В. Н. Каразіна, 2016. 377 с.
69. Перфілова Н.М. Проектний підхід до управління державними фінансами / Н.М. Перфілова // Математичні машини і системи. – 2009. – № 2. – С. 129-138.

70. Полозенко Д.В. Впровадження програмно-цільового методу формування бюджетів // Фінанси України. – 2007. – № 5. – С. 9-14.
71. Порядок розроблення та виконання державних цільових програм : постанова Кабінету Міністрів України від 31.01.2007 № 106 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 8. – ст. 313.
72. Поспелов Г.С. Программно-целевое планирование и управление / Г.С.Поспелов, В.А. Ириков. – М. : Советское радио, 1976. – 440 с.
73. Про бюджетну класифікацію та її запровадження: наказ Міністерства фінансів України від 27 грудня 2001 року № 604 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до наказу : <http://www.minfin.gov.ua>.
74. Про вдосконалення проведення аудиту ефективності виконання бюджетних програм : Наказ Головки КРУ від 15.12.2005 № 444 // [Електронний ресурс]. Режим доступу – www.rada.gov.ua.
75. Про запровадження результативних показників, що характеризують виконання бюджетних програм: наказ Міністерства фінансів України від 8 серпня 2002 року № 621 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до наказу : <http://www.minfin.gov.ua>.
76. Про затвердження Інструкції про статус відповідальних виконавців бюджетних програм та особливості їх участі у бюджетному процесі: наказ Міністерства фінансів України від 14 грудня 2001 року № 574 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до наказу: <http://www.minfin.gov.ua>.
77. Про затвердження Порядку взаємодії Міністерства фінансів України як головного розпорядника коштів державного бюджету та відповідальних виконавців бюджетних програм на всіх стадіях бюджетного процесу : наказ Міністерства фінансів України від 30.05.2007 № 662 // [Електронний ресурс]. Режим доступу – www.rada.gov.ua.
78. Про затвердження Порядку обліку державних цільових програм: наказ Міністерства економіки України від 31.07.2007 № 250 // Офіційний вісник України. – 2007. – № 62 (31.08.2007). – ст. 2444.

79. Про паспорти бюджетних програм: наказ Міністерства фінансів України від 29 грудня 2002 року № 1098 [Електронний ресурс]. – Режим доступу до наказу : <http://www.minfin.gov.ua>.

80. Про порядок використання у 2009 році коштів державного бюджету, передбачених за деякими програмами : постанова Кабінету Міністрів України від 14.01.2009 № 32 // Офіційний вісник України. – 2009. – № 6 (06.02.2009). – ст. 169.

81. Про результативні показники бюджетної програми : наказ Міністерства фінансів України від 27.10.2009 № 1252 „// [Електронний ресурс]. Режим доступу – www.rada.gov.ua.

82. Проект Постанови про основні напрями бюджетної політики на 2016 рік: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=54761

83. Проект Постанови про основні напрями бюджетної політики на 2017 рік: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=59706

84. Проект Постанови про основні напрями бюджетної політики на 2018-2020 роки: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=62047

85. Про роботу центральних органів виконавчої влади з планування та виконання державних цільових програм : рішення Ради національної безпеки і оборони України від 27.03.2009 „ // Офіційний вісник Президента України. – 2009. – № 19. – ст. 637.

86. Про схвалення Концепції застосування програмно-цільового методу в бюджетному процесі : розпорядження Кабінету Міністрів України від 14 вересня 2002 р. N 538-р // Офіційний вісник України. – 04.10.2002. – № 38. – С. 241.

87. Проблемы программно-целевого планирования и управления / под ред. Г.С. Поспелова. – М. : Наука, 1981. – 460 с.

88. Прогнозування і розробка програм: метод. реком. / Науково-дослідний економічний ін-т / В.Ф. Бесєдін (ред.). – К. : Науковий світ, 2000. – 468 с.

89. Програма запровадження системи управління якістю в органах виконавчої влади : постанова Кабінету Міністрів України від 11.05.2006 № 614 // [Електронний ресурс]. Режим доступу – www.rada.gov.ua.

90. Програмно-цільовий метод в бюджетному процесі // [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://www.minfin.crimea-portal.gov.ua/>.

91. Разборська О. О. Проблеми оцінки ефективності виконання бюджетних програм / Разборська О. О., Ліщина Т.В.; Вінницький торговельно-економічний інститут КНТЕУ // [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://intkonf.org>.

92. Резолюція, прийнята учасниками конференції „Удосконалення державного управління через застосування програмно-цільового методу бюджетування на місцевому рівні”. – (м. Івано-Франківськ, 22-23 лист. 2005 р.). – USAID „Реформа місцевих бюджетів в Україні”; Міністерство фінансів України; Асоціація міст України та громад // [Електронний ресурс]. Режим доступу – <http://www.minfin.gov.ua>.

93. Розвиток бюджетної децентралізації в Україні : наук. доп. Луніна І. О. та ін. ; за ред. д-ра екон. наук І. О. Луніної ; НАН України, ДУ "Ін-т економіки та прогнозування НАН України". Київ : [б. в.], 2016. 69 с.

94. Ройтерсверд В. Измерение результативности: основные направления в процессе определения единиц измерения результативности / проект ТАСИС „Способствование Министерству экономического развития и торговли Российской Федерации” // [Электронный ресурс]. Режим доступу – <http://tacisedu.karelia.ru/project.shtml>.

95. Рудой А. Рентабельность на грани страха / А. Рудой // Комп&ньон. – 2007. – № 8 (524). – С. 61–64.

96. Саати Т. Аналитическое планирование. Организация систем / Т. Саати, К. Кернс ; пер. с англ. Г. Г. Вачнадзе ; под ред. И. А. Ушакова. – М. : Радио и связь, 1991. – 224 с.

97. Сивульський М.І. Основні пріоритети бюджетного процесу / М.І.Сивульський // Фінанси України. – 2006. – № 10. – С. 13-17.
98. [Станкус Т.](#) Програмно-цільовий метод у бюджетному процесі на рівні місцевих бюджетів : Швейцар.-укр. проект "Підтримка децентралізації в Україні" DESPRO, Swiss resource Centre and consultancies for development Skat. Харків : Фактор, 2017. 126 с.
99. Столяров В.Ф. Розробка і наукове обґрунтування запровадження програмно-цільового методу фінансування на місцевому рівні / В.Ф. Столяров / наукова доповідь (2002). – К. : НДФІ при Міністерстві фінансів України. – 23 с.
100. Тарасюк М. В., Малярчук О. В.Сучасний стан реалізації інноваційної політики України та її фінансове забезпечення. Економіка та держава. 2017. № 1. С.19–24.
101. Титарчук І. М. Бюджетний менеджмент : Нац. ун-т біоресурсів і природокористування України. Київ : Компринт, 2016. 331 с.
102. Токарева К. О. Структура бюджету: фінансово-правовий аналіз : монографія ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2017. 183 с.
103. Фатеева И.Е. Федеральные целевые программы как инструмент государственного регулирования социально-экономических процессов. – Дис. ... канд. экон. наук : 08.00.05. – М. : РГБ // [Электронный ресурс]. Режим доступа – <http://diss.rsl.ru/diss/03/0969/030969038.pdf>.
104. Философский словарь / под ред. М. М. Розенталя, П. Ф. Юдина. – 2-е изд., испр. и доп. – М. : Политиздат, 1968. – 431 с.
105. Хакет Р. Програмно-цільовий метод. Program Budgeting Manual. Barents Group. – 1999. – Р. 111-112.
106. Цеханов О.В. Государственный финансовый контроль в системе рыночной реализации федеральных целевых программ. – Дис. ... канд. экон. наук : 08.00.10. – М.: РГБ, 2003 // [Электронный ресурс]. Режим доступа – <http://diss.rsl.ru/diss>.

107. Чугунов І.Я. Інституційні засади бюджетної стратегії матеріали наук.-практ. конф. [„Науково-практична конференція „Фінансово-бюджетна стратегія в сучасних соціально-економічних умовах”], (К., 26 лют. 2009 р.) / НДФІ Академії фінансового управління Мін-ва фінансів України. – К.: НДФІ, 2009. – С. 5-10.
108. Чугунов І.Я. Теоретико-методологічні засади удосконалення програмно-цільового методу планування видатків бюджету / І.Я. Чугунов, О.А. Самошкіна // Фінанси України. – 2004. – № 9. – С. 37-44.
109. Чугунов І.Я. Теоретичні основи системи бюджетного регулювання. – К.: НДФІ, 2005. – 259 с.
110. Чугунов І.Я., Козарезенко Л.В. Державне фінансове регулювання розвитку людського потенціалу. Вісник КНТЕУ. 2017. № 3. С. 116–132.
111. Чумаченко Н. Г. Некоторые вопросы прогнозирования, планирования и организации производства в США / Н. Г. Чумаченко ; ред. Л. В. Мишин. – К. : ЭППП УкрНИИНТИ, 1971. – 60 с.
112. Шевцов Ю.Г. Целевые программы как инструмент управления государственными расходами / Ю.Г. Шевцов, И.В. Миркина // Финансы. – 2009. – № 4. – С. 15-17.
113. Энциклопедический словарь / Сост. Ф. А. Брокгауз, И. А. Ефронъ : ст. В. Яроцкого. – Т. 25, СПб. : Типо-Литография И. А. Ефронъ, 1898. – 958 с.
114. Януль І.Є. Застосування програмно-цільового методу формування бюджетів / І.Є. Януль // Фінанси України. – 2003. – № 8. – С. 19-21.
115. Tanzi V., Scmiknecht L. Public Finances and Economic Growth in European Countries. *Fostering Economic Growth in Europe. Conference volume of the 31st Economics Conference of the Oestereichische Nationalbank*. Vienna, 2003. P. 178–196.

116. Terrien G., Reynaud P., Reynaud Y. Finances publiques categories A et B. Edition 2009 cours, entraînement: Foucher, Coll. Concours Fonction publique, 2008. 384 p.

117. Кругман П. Р. The return of Depression Economics : пер. с англ. Москва: Эксмо, 2009. 336 p.

ДОДАТКИ

ДОДАТОК А

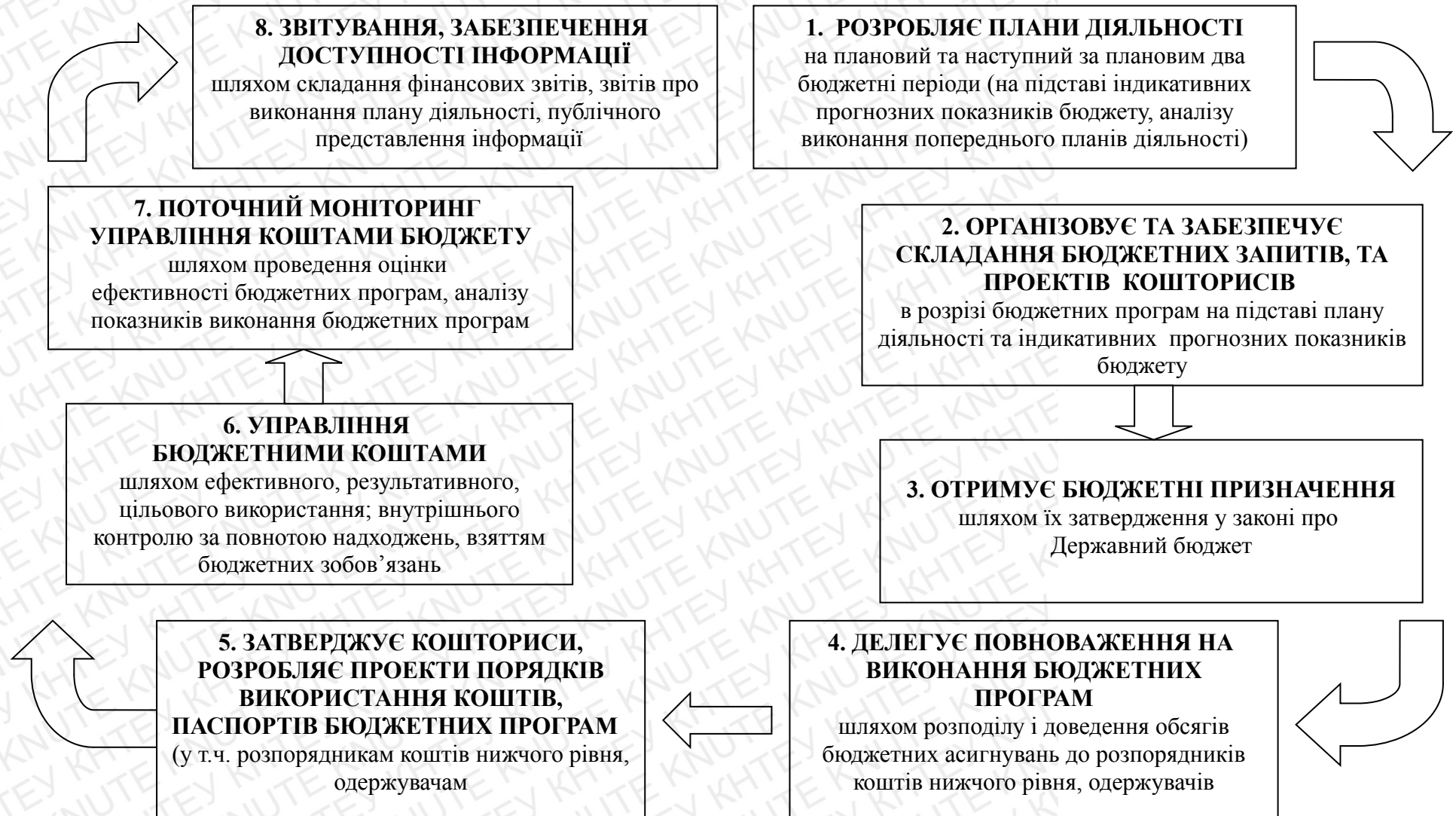

Рис.А.1. Процес формування, використання та звітування щодо видатків державного бюджету головними розпорядниками бюджетних коштів

ДОДАТОК Б

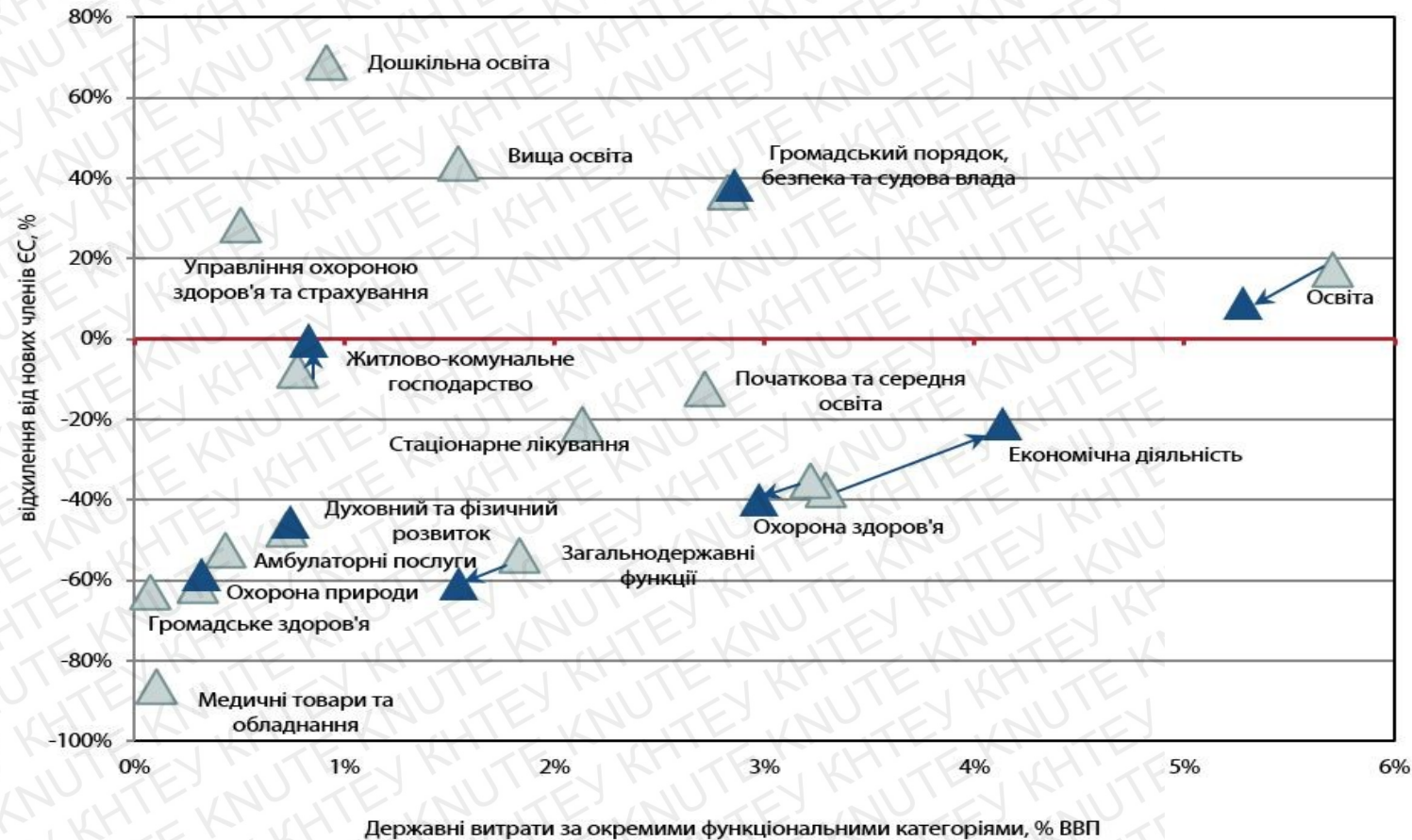

Рис. Б.1. Обсяги державних витрат за окремими напрямками в Україні та їх відхилення від витрат у країнах – нових членах ЄС

ДОДАТОК В

Таблиця В.1

Розподіл видатків Зведеного бюджету України між державним і місцевими бюджетами у 2001-2016 рр., %

	Державний бюджет	Місцеві бюджети
2001	59,74	40,26
2002	58,90	41,10
2003	58,57	41,43
2004	62,16	37,84
2005	63,32	36,68
2006	58,77	41,23
2007	57,60	42,40
2008	59,33	40,67
2009	59,00	41,00
2010	59,89	40,11
2011	57,71	42,29
2012	55,42	44,58
2013	56,89	43,11
2014	57,27	42,73
2015	59,27	40,73
2016	58,56	41,44

ДОДАТОК Д

Таблиця Д.1.

Структура видатків зведеного бюджету України за 2005-2017 роки, %

Функціональна класифікація	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Загальнодержавні функції	10,92	11,34	10,68	9,90	10,70	11,84	11,79	11,00	12,18	14,55	17,23	16,02	15,71
Оборона	4,16	3,65	4,22	3,75	3,13	2,98	3,13	2,92	2,93	5,18	7,62	7,09	7,02
Громадський порядок, безпека та судова влада	7,19	7,24	8,08	8,69	7,83	7,59	7,74	7,39	7,78	8,49	8,05	8,60	8,36
Економічна діяльність	13,60	15,73	18,37	17,24	13,67	11,89	14,62	13,26	10,04	9,13	8,64	8,08	9,84
Охорона навколишнього природного середовища	0,92	0,91	0,97	0,90	0,81	0,76	0,93	1,07	1,10	0,66	0,81	0,75	0,69
Житлово-комунальне господарство	2,75	4,56	2,59	2,88	2,42	1,45	2,09	4,11	1,59	3,43	2,32	2,12	2,62
Охорона здоров'я	10,92	11,23	11,73	10,77	11,80	11,79	11,60	11,79	12,16	10,82	10,40	9,00	9,67
Духовний та фізичний розвиток	2,40	2,45	2,50	2,53	2,68	3,03	2,56	2,74	2,70	2,62	2,38	2,02	2,30
Освіта	18,89	19,26	19,51	19,52	21,53	21,04	20,48	20,47	20,84	18,96	16,72	15,46	16,80
Соціальний захист та соціальне забезпечення	28,26	23,65	21,35	23,81	25,44	27,61	25,06	25,25	28,67	26,15	25,84	30,87	26,99